

Rapport

Onderzoek binnensportaccommodaties Oude IJsselstreek

Met speciale aandacht voor vier kleine kernen

7 februari 2025

Inhoudsopgave

Samenvatting	3	6. Eigendom, beheer en exploitatie	28
1. Inleiding	4	6.1 Inventarisatie eigendom, beheer en exploitatie	28
1.1 Aanleiding	4	6.2 Wensen beheer en exploitatie	28
1.2 Vraagstelling	4	6.3 Mogelijke beheervormen	29
1.3 Proces en participatie	4	6.4 Bevindingen beheer en exploitatie	32
1.4 Opzet rapportage	5	6.5 Rol stichting Essentius	32
2. Beleidskaders en ontwikkelingen	6	7. Toekomstperspectief	34
2.1 Spreiding	6	7.1 Toekomstige behoefte en aanbod binnensportaccommodaties	34
2.2 Zorgplicht	6	7.2 Toekomstperspectief per accommodatie	34
2.3 Normen en definities	6	Bijlage 1 Binnensportaccommodaties	38
2.4 Lokale ontwikkelingen	7	Bijlage 2 Locaties binnensportaccommodaties	39
2.5 Landelijke ontwikkelingen	8	Bijlage 3 Gebruikers per accommodatie in de vier kleine kernen	40
3. Inventarisatie binnensportaccommodaties	10		
3.1 Aanbod binnensportaccommodaties	10		
3.2 Bezetting binnensportaccommodaties	11		
3.3 Functionaliteit en kwaliteit binnensportaccommodaties	13		
3.4 Eigendom, beheer en exploitatie	15		
3.5 Bevindingen binnensportaccommodaties	15		
4. Ontwikkelingen in de vraag	16		
4.1 Demografische ontwikkelingen	16		
4.2 Behoeftte bewegingsonderwijs	18		
4.3 Bevindingen ontwikkelingen in de vraag	19		
5. Binnensportaccommodaties kleine kernen	21		
5.1 Gebruik bewegingsonderwijs	21		
5.2 Gebruik verenigingen	23		
5.3 Kwaliteit en functionaliteit accommodaties	24		
5.4 Bevindingen binnensportaccommodaties kleine kernen	27		

Samenvatting

In de tweede helft van 2024 heeft onderzoek plaatsgevonden naar de binnensportaccommodaties in Oude IJsselstreek en meer in het bijzonder naar de vier gymzalen in Breedenbroek, Etten, Megchelen en Varsselder.

Allereerst is het huidige aanbod en de huidige en toekomstige behoefte van de 16 binnensportaccommodaties in Oude IJsselstreek in beeld gebracht (13 gymzalen en 3 sporthallen). Vastgesteld is dat de accommodaties op basis van de gebruikroosters gemiddeld genomen een redelijke bezetting kennen tijdens onderwijsuren, maar dat de verschillen tussen de accommodaties groot zijn. De drie sporthallen worden redelijk tot goed gebruikt ten behoeve van zowel het bewegingsonderwijs als de sport (met name 's avonds op doordeweekse dagen). Dit geldt niet voor de gymzalen, die door hun faciliteiten minder geschikt zijn voor sportbeoefening en daarom beperkt gebruikt worden voor sport. Hierdoor is er in de gymzalen nog ruimte voor extra gebruik. Ook in de sporthallen is er op een aantal tijdstippen ruimte voor aanvullend gebruik.

Met een wat afnemende bevolkingspopulatie en leerlingenaantallen zal de behoefte aan binnensportaccommodaties over de volle breedte hoogstens stabiliseren, maar waarschijnlijk licht dalen. Dit betekent dat de huidige overcapaciteit van binnensportaccommodaties in Oude IJsselstreek in stand blijft en wellicht nog iets zal toenemen.

Eigendom, beheer en exploitatie van de binnensportaccommodaties is sterk versnipperd. De gemeente staat doorgaans op afstand, er wordt veel overgelaten aan het particulier initiatief. Eigendom, beheer en exploitatie dat per accommodatie is geregeld leidt veelal tot kleinschalige oplossingen ('iedere accommodatie z'n eigen beheervorm'), die soms kwetsbaar zijn als opvolging op bestuursniveau of inzet van vrijwilligers stokt.

De vier gymzalen in Breedenbroek, Etten, Megchelen en Varsselder zijn verouderd (respectievelijk van 1975, 1973, 1968 en 1970/2012). De accommodaties in Etten en Megchelen hebben op basis van de gebruikroosters een redelijke bezetting tijdens onderwijsuren. In Etten geldt dit ook voor de sport. De andere accommodaties kennen een beperkte bezetting. Dit doet niet af aan het belang dat dorpsbewoners, en meer in het bijzonder gebruikers, zullen hechten aan behoud van een gymzaal als maatschappelijke voorziening voor het dorp. Voor het basisonderwijs is bereikbaarheid en beschikbaarheid van een gymzaal onlosmakelijk verbonden aan adequaat bewegingsonderwijs.

Op basis van Conditie- en Energiescans is vastgesteld dat forse investeringen nodig zijn om de drie accommodaties in Breedenbroek, Etten en Megchelen de komende jaren in stand te houden en te verduurzamen. Deze kosten dienen betrokken te worden bij het toekomstperspectief voor deze accommodaties waarbij nieuwbouw of sluiting de alternatieven voor renovatie en verduurzaming zijn. In het laatste hoofdstuk van deze rapportage is dit perspectief verder uitgewerkt met inbegrip van een beschouwing op alternatieve accommodaties als sluiting overwogen zou worden.

In de volgende tabel zijn de belangrijkste karakteristieken per accommodatie weergegeven.

dorpskern	Breedenbroek	Etten	Megchelen	Varsselder
gymzaal	Breedenbroek	De Sprong	De Biel	Varsselder
bouwjaar	1975	1973	1968	1970/2012
bezettingsgraad				
- onderwijs	33%	50%	55%	30%
- sport	19%	48%	36%	30%
school behoefte in klokuren	Borckeshof	De Klimpaal	St. Martinus	Pius X
- 2024	3	6	3	3
- vanaf 2030	3	4,5	3	3
kosten (excl. BTW) renovatie/verduurzaming	€ 515.000	€ 760.000	€ 545.000	niet onderzocht
afstand alternatieve gymlocatie	2,9 km sporthal Eurohal Dinxperlo	1,9 km De Rietborgh Terborg	4,4 km Prinsenhof Gendringen	1,0 km Oersprong Ulft

Voortzetting van de huidige beheervorm (stichtingen) ligt vooralsnog voor de hand, waarbij onderlinge samenwerking een bijdrage kan leveren aan de toekomstbestendigheid van de betreffende organisaties. Voor de beheerorganisaties in Breedenbroek, Etten en Megchelen is vooral van belang dat er een duidelijk perspectief komt voor hun accommodaties. Bij nieuwbouw of grootschalige renovatie en verduurzaming is de inbreng van de gemeente onontbeerlijk. Dergelijke ingrepen kunnen aanleiding zijn om het eigendom en het planmatig onderhoud te beleggen bij de gemeente en daarmee de stichtingen te ontlasten, zowel in verantwoordelijkheden als in financiële zin.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Oude IJsselstreek heeft behoefte om op het snijvlak van sport en onderwijs meer inzicht te krijgen in de actuele situatie rondom een aantal gymlocaties in de kleine kernen. Bij de gymzalen in deze kernen (Breedebroek, Etten, Megchelen en Varsselder) bestaan zorgen over de continuïteit in gebruik, functionaliteit en kwaliteit op korte en langere termijn. Dit maakt dat er vragen zijn vanuit de huidige beheerstichtingen hoe om te gaan met de actuele situatie qua exploitatie en investeringen richting toekomst (zoals verduurzaming van deze locaties) voor de instandhouding van de gymzalen in de komende 20 jaar.

Daarnaast bestaat er de behoefte om overzicht te hebben van de situatie van alle binnensportaccommodaties voor zover die voor bewegingsonderwijs gebruikt worden. Hierbij is het in het algemeen zo dat niet elke binnensportaccommodatie ook gebruikt wordt door als gymaccommodatie. Dit onderzoek richt zich juist op de binnensportaccommodaties die wél gebruikt worden door het bewegingsonderwijs.

1.2 Vraagstelling

De gemeente Oude IJsselstreek heeft voor dit onderzoek de volgende vraagstelling geformuleerd:

1. Inventarisatie huidige en toekomstige behoefte binnensportaccommodaties (16 accommodaties):
 - a. Breng in beeld wat de actuele situatie is als het gaat om de aanwezige gymlocaties in de gemeente Oude IJsselstreek wat betreft het feitelijk actuele gebruik (voor gymnastiekonderwijs PO/VO, gebruik door verenigingen, etc.);
 - b. Breng de toekomstige behoefte aan binnensportaccommodaties voor de komende 20 jaar (2025 – 2035) in beeld;
2. Inventarisatie eigendom en beheersituatie:
 - a. Breng in beeld wat de actuele eigendom-/beheersituatie is van de 16 binnensportaccommodaties;
 - b. Breng voor de vier accommodaties, die in beheer zijn van beheerstichtingen sportbelangen, de actuele exploitatiesituatie, het toekomstperspectief en wensen om te verduurzamen in beeld;

- c. Breng voor de vier accommodaties de bouwkundige staat in beeld met een richtinggevende kostenraming voor instandhouding de komende 20 jaar;
3. Toekomstbestendig beheer vier accommodaties. Onderzoek samen met de beheerorganisaties, Essentius en gemeente op welke manier de exploitatie van de gymlocaties:
 - a. Gecontinueerd kan worden waarbij de zorgplicht van de gemeente rondom het gymnastiekonderwijs is geborgd (de faciliteiten voldoen naar de toekomst toe);
 - b. Waar de meerwaarde van deze gymlocaties voor de kleine kernen (en gebruik hiervan door het verenigingsleven) zo maximaal mogelijk wordt benut en
 - c. Er sprake is van een sluitende exploitatie voor deze locaties en ruimte voor verduurzaming. De gemeente kent het uitgangspunt van sportclustering. Het is derhalve uitdrukkelijk niet de bedoeling om verenigingen van elders in de gymzalen te huisvesten ter verbetering van de exploitatie.

Indien dat niet mogelijk is, dan zal onderzocht moeten worden welke alternatieven er voorliggen.

1.3 Proces en participatie

Het onderzoek is uitgevoerd door Synarchis van mei tot en met december 2024 en bestaat uit de volgende fases:

- Inventariseren huidige en toekomstige behoefte;
- Verkennen mogelijkheden voor toekomstbestendig beheer van vier accommodaties in kleine kernen;
- Vastleggen van onderzoeksresultaten in rapportage.

Voor de eerste fase zijn de beheerders en exploitanten van de 16 binnensportaccommodaties benaderd. Op basis van de gebruiksroosters is de bezetting bepaald en zijn eventuele knelpunten in de capaciteit in beeld gebracht. Verder is er een enquête uitgezet onder de gebruikers van de vier accommodaties in de kleine kernen om in beeld te brengen wat de wensen en behoeften voor deze binnensportaccommodaties zijn. Om te verkennen welke mogelijkheden er zijn voor toekomstig beheer van de vier accommodaties in de kleine kernen, zijn gesprekken gevoerd met de beheerders en exploitanten van deze accommodaties en met vertegenwoordigers van stichting Essentius. Tussentijds is er regelmatig overleg gevoerd met de gemeente. Ten slotte zijn alle resultaten vastgelegd in een rapportage.

Parallel aan dit onderzoek is bij drie locaties (Breedebroek, Etten, Megchelen) in de kleine kernen een ConditieScan en een Energiescan uitgevoerd. Hiervan is een aparte rapportage opgesteld. Dorpshuus Varsselder had geen behoefte aan deze scans en is in overleg met de gemeente niet bezocht. Hier is in 2019 DOE-energiescan uitgevoerd door DOORadvies.

1.4 Opzet rapportage

De opbouw van deze rapportage volgt in grote lijnen de structuur van de vraagstelling:

- Inventariseren en analyseren van vraag, aanbod en gebruik van binnensportaccommodaties en inventariseren trends, (demografische) ontwikkelingen en beleid.
- Beoordelen van behoefte en ambities door afstemmen vraag en aanbod op basis van normen, richtlijnen en kengetallen.
- Verkennen toekomstbestendig beheer vier accommodaties door de huidige en gewenste situatie in kaart te brengen en vervolgens de mogelijke beheervormen te beschouwen.
- Bepalen toekomstperspectief voor binnensportaccommodaties inclusief voorstel voor eventuele nieuwe voorzieningen.

Voor de eerste twee punten wordt op hoofdlijnen naar de situatie in de hele gemeente gekeken. Het derde en vierde punt wordt toegespitst op de vier accommodaties in de kleine kernen (Breedebroek, Etten, Megchelen en Varsselder).

In hoofdstuk 2 worden de beleidskaders en ontwikkelingen beschreven die van belang zijn voor dit onderzoek. In hoofdstuk 3 worden alle binnensportaccommodaties in gemeente Oude IJsselstreek geïnventariseerd. In hoofdstuk 4 wordt gekeken welke ontwikkelingen er te verwachten zijn in de toekomstige vraag vanuit bewegingsonderwijs en (sport)verenigingen op basis van de leerling prognoses en demografische gegevens. In hoofdstuk 5 en 6 wordt verder ingezoomd op de binnensportaccommodaties in de vier kleine kernen. Eerst wordt in hoofdstuk 5 gekeken naar het huidige en toekomstige gebruik door scholen en (sport)verenigingen en vervolgens in hoofdstuk 6 naar eigendom, beheer en exploitatie van de accommodaties. Hoofdstuk 7 geeft een kort overzicht van de belangrijkste onderdelen van het onderzoek en schetst de mogelijke toekomstbeelden aan de hand van enkele vragen en afwegingen.

2. Beleidskaders en ontwikkelingen

2.1 Spreiding

Landelijke normen voor de aanwezigheid en de spreiding van binnensportaccommodaties ontbreken. Dit is onder andere afhankelijk van de bevolkingsdichtheid en de nabijheid van scholen. Wel kunnen er kengetallen (richtlijnen) gehanteerd worden voor de aanwezigheid van sportvoorzieningen per inwoner, bijvoorbeeld de (herijkte) planningsnorm voor een sporthal bedraagt één sporthal per 8.000 inwoners in niet stedelijk gebied.¹

Deze kengetallen geven grofweg een indicatie van de afstemming van het aanbod op de behoefte, waarbij de nuance aangegeven moet worden dat het gebruik en de behoefte van binnensportaccommodaties ook sterk afhankelijk is van de grootte en ambities van de binnensportverenigingen. Alleen uitgaan van deze kengetallen doet geen recht aan de specifieke situatie van in dit geval de gemeente Oude IJsselstreek.

De gemeente Oude IJsselstreek kent in haar verordening voorzieningen huisvesting onderwijs 2015 een afstandscriterium voor de maximale afstand tussen een school en de gymvoorziening. Hierin is vastgelegd dat de maximale afstand tussen een basisschool en een binnensportaccommodatie 1 kilometer hemelsbreed is bij ten minste 20 klokuren per week, 3,5 kilometer hemelsbreed bij ten minste 15 klokuren per week en 7,5 kilometer hemelsbreed bij ten minste 5 klokuren per week. Voor leerlingen van het voortgezet onderwijs is deze afstand 2 kilometer.² Dit is afwijkend van de VNG modelverordening³ en het Handboek Huisvesting bewegingsonderwijs van de KVLO⁴ waarin wordt uitgegaan van 1 of 2 kilometer langs de kortste voor leerlingen voldoende begaanbare en veilige weg.

2.2 Zorgplicht

De gemeente heeft een wettelijke zorgplicht om voor basisscholen en scholen in het speciaal (voortgezet) onderwijs voldoende voorzieningen voor bewegingsonderwijs aan te bieden. Dit is vastgelegd in de Wet op het Primair Onderwijs (WPO), de wet op de expertisecentra en de gemeentelijke verordening. Vanaf 1 augustus 2023 zijn deze scholen verplicht om per lesweek minimaal 2 lesuren (van 45 minuten) bewegingsonderwijs aan te bieden aan de leerlingen van 6 jaar en ouder (groep 3 t/m 8). Groep 1 en 2 maken voor de

lessen bewegingsonderwijs gebruik van het (in pandige) speellokaal van de school. Voor het voortgezet onderwijs ligt de verantwoordelijkheid bij de schoolbesturen. Hierbij is het aantal uren bewegingsonderwijs afhankelijk van het type onderwijs.

De gemeente Oude IJsselstreek heeft op het gebied van verenigingsgebruik van sportaccommodaties geen wettelijke verplichtingen. Uiteraard wil de gemeente graag een goed voorzieningenaanbod hebben voor haar inwoners zodat die kunnen sporten en bewegen, elkaar kunnen ontmoeten en ontspannen waardoor er een gezonde samenleving blijft. Maar wettelijk is hier niets over vastgelegd. De enige verplichting die een gemeente heeft is het onderdak bieden aan bewegingsonderwijs.

2.3 Normen en definities

Voor de afmetingen van binnensportaccommodaties zijn normen van toepassing vanuit de vereniging Nederlandse gemeenten (VNG) ten aanzien van het bewegingsonderwijs en normen van de NOC*NSF ten aanzien van de afmetingen en belijning van trainings- en wedstrijdvelden voor de diverse binnensporten.

De VNG hanteert in de Modelverordening Huisvesting Onderwijs een normstelling van 12 x 21 meter met een vrije hoogte van 5,5 meter voor een gymzaal voor het bewegingsonderwijs. Een gymzaal is geschikt voor het bewegingsonderwijs, gymnastiek, dans of verdedigingssporten, maar leent zich niet goed voor de meeste balsporten op verenigingsniveau.

Door de Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeding (KVLO) wordt gesteld dat deze afmetingen te klein zijn voor het geven van een adequate gymles. Het gelijktijdig zelfstandig en gedifferentieerd werken in groepen aan verschillende bewegingsactiviteiten en het sporten/spelen op aangepaste veldjes vraagt een grotere maatvoering. De KVLO adviseert daarom om grotere gymzalen te hanteren van minimaal 14 x 22 x 5,5. In 2024 heeft de KVLO haar aanbeveling aangepast naar minimaal 14 x 24 x 5,5 meter voor het basisonderwijs. Naast de aanbeveling over de minimale grootte van een gymzaal doet de KVLO de aanbeveling om voor het voortgezet onderwijs in combinatie met ander sportgebruik, naast deze minimale standaardzalen, ook grotere gymzalen (15,4 x 22,3 x 7) te realiseren.⁵

¹ Mulier Instituut, Binnensportaccommodaties in Nederland, 2020

² Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs Oude IJsselstreek 2015

³ VNG Modelverordening voorzieningen huisvesting onderwijs 2020

⁴ KVLO Handboek Huisvesting bewegingsonderwijs 2019

⁵ KVLO Kwaliteitskader huisvesting bewegingsonderwijs 2024

Een sportzaal heeft het formaat van twee gymzalen. De meest gebruikte afmeting voor een sportzaal is 22 x 28 meter en heeft een vrije hoogte van 7 meter om te kunnen voldoen aan eisen vanuit de NOC*NSF voor de meeste balsporten op trainingsniveau.⁶

De meest gebruikte afmeting van een sporthal is minimaal 24 x 44 meter met een vrije hoogte van 7 of 9 meter.⁷ Dit is de (oude) richtlijn vanuit NOC*NSF. Met deze afmetingen heeft de sporthal als basis de maatvoering van drie gymzalen en is vaak aangevuld met een kantine en tribune. Met 1 of 2 scheidingswanden kan een sporthal in respectievelijk 2 of 3 gymzaaldelen worden gedeeld. Veel reguliere balsporten kunnen op wedstrijdniveau alleen in een sporthal worden beoefend, vanwege de maatvoering van de zaal zelf, de benodigde zaalhoogte en de benodigde aanvullende faciliteiten.

2.4 Lokale ontwikkelingen

In deze paragraaf worden de lokale beleidsontwikkelingen en ruimtelijke plannen toegelicht.

2.4.1 Beleidsontwikkelingen

De gemeente Oude IJsselstreek heeft in verschillende beleidsdocumenten haar ambities en beleid met betrekking tot sport en bewegen vastgelegd.

Sportakkoord 2021 – 2023

Met het Beweeg- en Sportakkoord 'Heel Oude IJsselstreek Beweegt' stelt de gemeente Oude IJsselstreek zich samen met de sportverenigingen tot doel dat iedereen kan bewegen en sporten. Hiervoor zijn vijf ambities opgesteld:

1. Jeugd tot en met 12 jaar vaker en beter laten bewegen
2. Jeugd 12+ in Beweging
3. Ouderen vitaal en gezonder in beweging
4. Vitaal aan het werk
5. Een toekomstbestendig sportlandschap met sterke verenigingen en sportaanbieders

Met uitzondering van ambitie 4 zijn alle ambities van belang voor de binnensportaccommodaties. Ambitie 1 en 5 hebben betrekking op het geven van (extra) beweging aan kinderen tijdens schooltijd en toekomstbestendige binnensportaccommodaties voor de verenigingen. Ambitie 2 en 3 kunnen vorm krijgen binnen de bestaande binnensportaccommodaties en zorgen zo voor een brede maatschappelijke inzetbaarheid van deze accommodaties.

⁶ Mulier Instituut, Binnensportaccommodaties in Nederland, 2020

Coalitieprogramma 2022 – 2026

In het huidige coalitieprogramma is vooral aandacht voor toekomstbestendige sportverenigingen en sport voor alle jongeren in Oude IJsselstreek. De coalitie gaat verdere invulling geven aan de motie "Sportvoorzieningen toekomstbestendig".

Motie sportvoorzieningen toekomstbestendig

In deze motie van 8 november 2018 wordt aandacht gevraagd voor het afnemende aantal inwoners en de gevolgen hiervan voor de sportverenigingen en -accommodaties in sommige kernen. Door afnemende ledenaantallen kunnen sportverenigingen financieel in de knel komen. Clustering van verenigingen en voorzieningen kan dan zorgen voor meer levensvatbaarheid. De indieners van deze motie vragen om de mogelijkheden van een sportcluster te onderzoeken. Dit heeft mogelijk invloed op de verenigingen in de kleine kernen en op de benodigde accommodaties.

Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2023 – 2039

Het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP) is samen met de schoolbesturen en kinderopvangorganisaties opgesteld. De basis voor dit plan vormen de gezamenlijke ambities van schoolbesturen, kinderopvangorganisaties en de gemeente. Die ambities sluiten aan op bredere maatschappelijke ontwikkelingen en doelstellingen, bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid en inclusiviteit. Woningbouwontwikkelingen kunnen aanleiding zijn om scholen te renoveren, uit te breiden of te vernieuwen.

Daar waar binnen dit IHP gesproken wordt over een structurele aanpassing (nieuwbouw, renovatie, herinrichting) van de onderwijshuisvesting zal de huisvesting van het bewegingsonderwijs daarbij worden betrokken. Geconstateerd wordt dat de binnensportaccommodaties in de kleine kernen als gevolg van de daling van de leerlingen een overmaat kennen. Het IHP geeft aan dat de betekenis hiervan voor de exploitatie en instandhouding van deze locaties in een breder kader van leefbaarheid en aanwezigheid van de voorzieningen dient te worden bekeken. In het IHP worden hierover dus geen keuzes gemaakt. Dit is mede de aanleiding voor het voorliggende onderzoek.

⁷ Ibid.

2.4.2 Ruimtelijke ontwikkelingen

Binnen Oude IJsselstreek zijn er een aantal ruimtelijke ontwikkelingen die van invloed zijn op de voorzieningen voor het bewegingsonderwijs in de vier kernen.

Woningbouw

In 2021 heeft de gemeenteraad als ambitie vastgesteld om tot en met 2030 in totaal 2.250 woningen te bouwen. Er zijn nu circa 200 woningbouwlocaties in beeld, veel hiervan zijn kleine projecten van één of een paar woningen. Daarnaast zijn er een aantal grote uitbreidingslocaties die als onderdeel van de ambitie van de raad zijn aangewezen. Het gaat om:

- Varsseveld-West, De Tuit: 550 – 600 woningen;
- Varsseveld-Noord, 't Hiddink: 350 – 450 woningen;
- Gendringen-Lenteleven: 200 woningen;
- Ulft-Biezenakker: 400 woningen;
- Terborg-Voorbroek: 130 woningen.

Daar komen nog twee grote inbreidingslocaties van de gemeente bij:

- Ulft-Wesenthorst: 140 woningen;
- Ulft-Keurkamer: 50-75 woningen.

Van deze woningbouwambities hebben de woningen in Ulft en Terborg mogelijk invloed op de sportaccommodaties in de nabijheid. Meer woningen betekent ook meer inwoners die willen sporten en meer kinderen die naar school gaan. De leerlingenprognose laat dan ook zien dat het aantal leerlingen van basisschool Pius X in Varsselder licht gaat stijgen.⁸ De nieuwste woningbouwambities zijn nog niet meegenomen in de leerlingenprognose 2021.

Structurele aanpassingen basisscholen

In het IHP is aangegeven dat bij structurele aanpassingen van basisscholen (nieuwbouw, renovatie, herinrichting) ook gekeken moet worden naar de voorzieningen voor het bewegingsonderwijs. Basisschool Borckeshof in Breedenbroek en basisschool St. Martinus in Megchelen zijn opgenomen in de tweede tranche van dit IHP (2024 – 2027). Beide scholen moeten verduurzaamd worden en de overmaat moet aangepakt worden. Basisschool Pius X in Varsselder en De Klimpaal in Etten zijn beiden opgenomen in de derde tranche van het IHP (2028 – 2031). Deze scholen moeten verduurzaamd worden.

⁸ Pronexus, Leerlingenprognose 2021 gemeente Oude IJsselstreek

⁹ Brancherapport Zo sport Nederland 2022

¹⁰ Mulier Instituut, Factsheet sportdeelname naar leeftijd

2.5 Landelijke ontwikkelingen

In deze paragraaf worden de belangrijkste sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op de behoefte aan en het gebruik van binnensportaccommodaties benoemd:

- Sport wordt de laatste jaren steeds individueler en ook vaker in anders georganiseerd en ongeorganiseerd verband beoefend.⁹
- Binnen de vrijetijdsbesteding is de concurrentie voor sport en bewegen de laatste decennia steeds groter geworden. Daarnaast concurreert reguliere sportbeoefening (onder meer bij verenigingen) onder jongeren steeds vaker met zaken als gamen, tablets en televisie.¹⁰
- Gebruik van ICT apparatuur en technologie kan leiden tot meer zittend gedrag. Het is daarbij een uitdaging om het gebruik van technologie te combineren met vormen van bewegen (virtuele wanden, etc.).
- Jongeren tussen 13 en 18 jaar zien steeds meer drempels om lid te worden van een sportclub. Bijvoorbeeld het trainen en spelen van wedstrijden op vaste tijden.¹¹
- Mensen voelen zich minder verbonden met verenigingen en gaan op zoek naar meer flexibele, meer individuele vormen van sport en bewegen. Dit is terug te zien in het groeiend aantal leden van fitnesscentra, maar ook in de toename van het gebruik van de openbare ruimte (wandelen, hardlopen, fietsen, bootcamp, etc.).¹²
- Als tegenhanger van de individualisering is de trend van nieuw collectivisme te zien. Kenmerk van het nieuw collectivisme is dat mensen weer meer op zoek gaan naar een groep waarbij men zich thuis voelt en waartoe men wil behoren. Dit kan het gezin zijn, maar ook kleine of grotere groepen gelijkgestemden, waaronder sportverenigingen.
- Door de grote deelname van met name kinderen aan sportactiviteiten in verenigingsverband speelt de georganiseerde sport een belangrijke rol bij de ontwikkeling van sociale vaardigheden. In een samenleving die individualiseert wordt het steeds belangrijker dat kinderen en volwassenen via sport 'spelenderwijs' en aan de hand van normen en waarden (lees: spelregels) leren om samen te winnen en te verliezen, samen te werken en met verschillende mensen om te gaan. Een positieve sportcultuur is echter geen vanzelfsprekendheid en verruwing van omgangsvormen in de samenleving komt ook in de sport helaas steeds vaker voor.¹³

¹¹ NOC*NSF, Sportgedrag in Nederland 2023

¹² Brancherapport Zo sport Nederland 2022

¹³ Monitor Sportakkoord Sport verenigt Nederland

- Vanuit het basisonderwijs bestaat steeds vaker de wens om meer innovatieve concepten toe te passen bij nieuwe binnensportaccommodaties. Hierbij valt te denken aan een interactieve wand, een Beweegbox of een ASM gymzaal.

Figuur 1: Interactieve wand, Beweegbox en ASM gymzaal

- In het voortgezet onderwijs wordt bovenop de wettelijk verplichte uren bewegingsonderwijs steeds vaker een aanvullend lespakket aangeboden. Bijvoorbeeld in de vorm van het examenvak LO2 of aanvullende keuzemodules rondom bewegen en gezond leven. Hierdoor groeit de behoefte aan uren in (binnen)sportaccommodaties.

3. Inventarisatie binnensportaccommodaties

De gemeente Oude IJsselstreek kent verschillende binnensportaccommodaties verspreid over de kernen. In de navolgende paragrafen volgt een inventarisatie van de verschillende binnensportaccommodaties waarbij het aanbod en het gebruik van de accommodaties in beeld is gebracht. Hierbij is eerst op hoofdlijnen gekeken naar de 16 binnensportaccommodaties in alle kernen van de gemeente. Vanaf hoofdstuk 5 wordt dieper ingegaan op de accommodaties in de vier kleine kernen (Breedebroek, Etten, Megchelen en Varsselder).

3.1 Aanbod binnensportaccommodaties

Dit onderzoek heeft betrekking op de binnensportaccommodaties waar de gemeente direct bij betrokken is (bijvoorbeeld door het eigendom van de grond, een financiële relatie of de verantwoordelijkheid voor het beheer en onderhoud) en/ of die van belang zijn voor het organiseren van het bewegingsonderwijs (zie figuur 2).

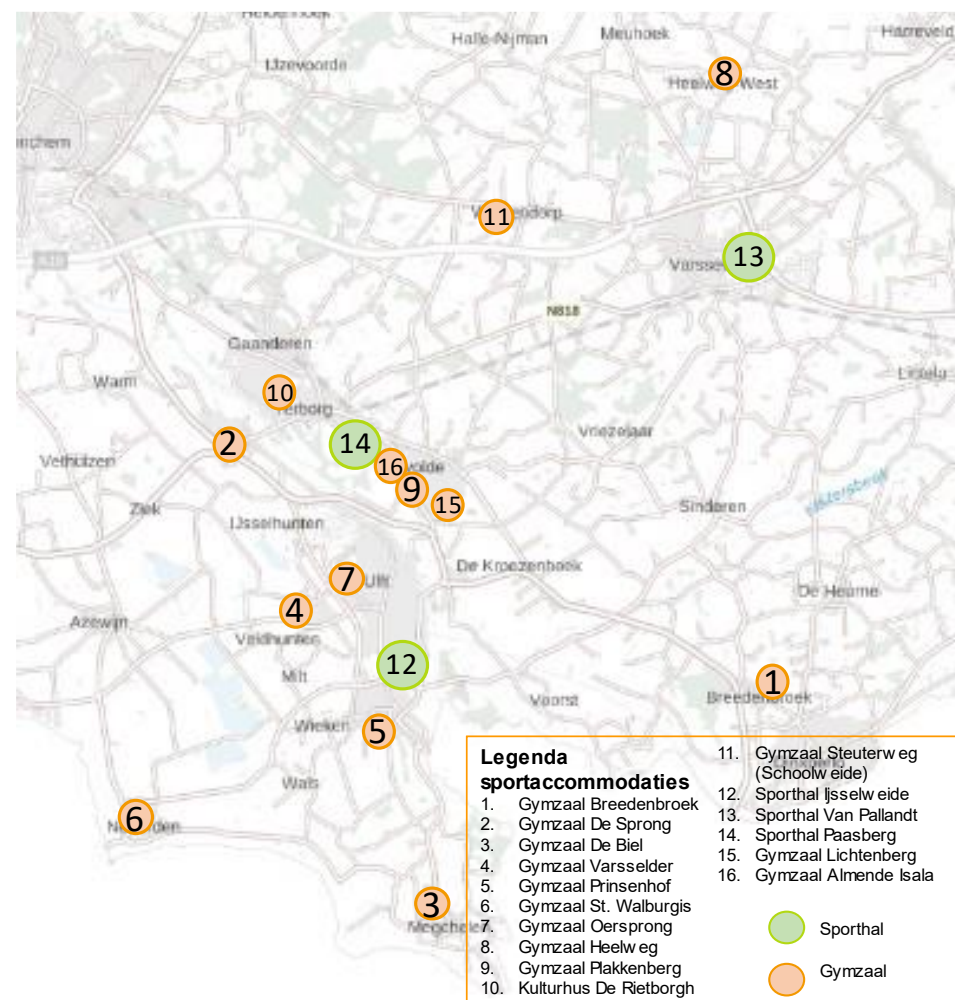
In bijlage 1 is een overzicht opgenomen van de hierboven bedoelde binnensportaccommodaties. Op basis van de beschikbare informatie is onder andere de functionaliteit (het aantal zaaldelen), de gebruiker, de eigenaar en de beheerder/ exploitant weergegeven.

3.1.1 Capaciteit

De gemeente kent in totaal 16 binnensportaccommodaties. Deze variëren tussen de 1 en 4 zaaldelen per accommodatie, waarmee het totaal voor de gehele gemeente op 22 zaaldelen komt.

3.1.2 Spreiding

De binnensportaccommodaties liggen verspreid over de gemeente (zie figuur 2 en bijlage 2). Met uitzondering van de kernen Sinderen en Voorst is in elke kern minimaal één binnensportaccommodatie aanwezig.

Figuur 2: Binnensportaccommodaties in gemeente Oude IJsselstreek

3.2 Bezetting binnensportaccommodaties

De bezetting van binnensportaccommodaties is beoordeeld door naar de specifieke bezetting in een jaar te kijken (rooster). Hierbij is gebruik gemaakt van de roosters die zijn aangeleverd door de beheerders van de accommodaties.

Op basis van twee representatieve weken in het jaar is het gebruik van de locaties met een jaarrooster inzichtelijk gemaakt.¹⁴ Hierbij is gekeken naar de derde volle week in november 2023 en de derde volle week van april 2024. De week in november geeft een goed beeld van de bezetting in het winterseizoen en de week in april van het zomerseizoen. Uiteraard is het mogelijk dat er buiten deze representatieve weken incidenteel ander gebruik is.

Door sporten als korfbal en (in toenemende mate) hockey die met name (en soms uitsluitend) in het winterseizoen gebruik maken van de binnensportaccommodaties, treden vaak grote verschillen op tussen de bezetting in het winter- en zomerseizoen. In gemeente Oude IJsselstreek is een klein verschil tussen het gebruik in de zomer en de winter. In de winter is er een iets hogere bezetting doordeweeks overdag, op de zaterdagen (zowel overdag als 's avonds) en op de zondagen overdag.

De meeste gymzalen en sporthal Paasberg kennen een vast weekrooster zonder verschil tussen het winter- en zomerseizoen. Hierbij is gekeken naar het gebruik in seizoen 2023 – 2024 op basis van het weekrooster. Voor een aantal locaties is er alleen een rooster beschikbaar waarin het gebruik door het basisonderwijs op alle dagen op vaste tijden is ingeroosterd en niet is aangegeven welke groepen het betreft. Bijvoorbeeld een blok van 8:30 uur tot 13:30 uur. Het is onduidelijk of de scholen deze tijden ook volledig benutten. Als dat niet het geval is, dan is de daadwerkelijke bezetting dus lager dan het rooster laat zien. Dit betreft gymzaal De Sprong in Etten, gymzaal De Biel in Megchelen, gymzaal Prinsenhof in Gendringen, gymzaal St. Walburgis in Netterden, gymzaal Heelweg in Heelweg, Kulturhus De Rietborgh in Terborg, gymzaal Steuterweg in Westendorp, sporthal IJsselweide in Ulf en sporthal Van Pallandt in Varsseveld.

Belangrijke aandachtspunten bij de bezetting van de accommodaties zijn:

- De bezetting is gebaseerd op het daadwerkelijk gebruik volgens de geanalyseerde roosters. In vergelijking met andere weken in beide seizoenen is gebleken dat sprake is van representatieve weken.

- Incidenteel gebruik is meegenomen wanneer dit inzichtelijk is in het aangeleverde rooster voor het hele seizoen.
- In tabel 1 en 2 is de bezetting van de accommodaties weergegeven. Er is voor een beoordeling van de bezetting de volgende dagindeling gehanteerd:
 - Voor doordeweekse dagen (maandag – vrijdag):
 - 08:30-14:30 uur (basis)onderwijs (maximale bezetting van 6 uur).
 - 14:30-18:00 uur voortgezet onderwijs, naschoolse activiteiten en sport (maximale bezetting van 3½ uur).
 - 18:00-23:00 uur sport (maximale bezetting van 5 uur).
 - Voor zaterdagen en zondagen:
 - 08.30-18.00 uur (sport)bezetting overdag (maximale bezetting 9½ uur).
 - 18.00-23.00 uur (sport)bezetting avond (maximale bezetting 4½ uur).

De bezettingsgraden zijn berekend door de gebruiksuren per week te delen door het maximaal aantal beschikbare uren. Voor de bezetting van de accommodaties met meerdere zaaldelen is gerekend met zaaldeeluren. Dit betekent dat 1 uur gebruik van een 1/3 zaal voor 0,33 uur wordt meegeteld en 1 uur gebruik van 1/4 zaal als 0,25 uur. De in de volgende overzichten gehanteerde kleuren staan daarbij voor de volgende, op landelijke referenties gebaseerde, waarderingen:

- **Groen** staat voor een goede bezetting (65% of meer)
- **Oranje** staat voor een redelijke bezetting (41% - 65%)
- **Rood** staat voor een minimale tot beperkte bezetting (40% of minder)

Voor alle accommodaties geldt dat deze ook schoongemaakt moeten worden. Op deze momenten kan een accommodatie (gedeeltelijk) niet gebruikt worden. Het is dus belangrijk om de schoonmaakmomenten zo gunstig mogelijk in te roosteren zodat er zo min mogelijk gebruikstijd verloren gaat. Omdat dit geldt voor alle accommodaties in Nederland, is hier bij de berekening van de bezetting geen rekening mee gehouden.

¹⁴ Bezettingsroosters van de exploitanten

Tabel 1: Bezetting binnensportaccommodaties winterseizoen 2023 – 2024

Binnensport- accommodatie	soort	winterseizoen						
		maandag-vrijdag			zaterdag		zondag	
		08:30- 14:30	14:30- 18:00	18:00- 23:00	08:30- 18:00	18:00- 23:00	08:30- 18:00	18:00- 23:00
Gymzaal Breedenbroek	gymzaal	33%	0%	19%	0%	0%	5%	0%
Gymzaal De Sprong	gymzaal	50%	14%	48%	0%	0%	0%	0%
Gymzaal De Biel	gymzaal	55%	0%	36%	42%	0%	0%	0%
Gymzaal Varselder	gymzaal	30%	0%	30%	11%	0%	0%	15%
Gymzaal Prinsenhof	gymzaal	88%	24%	32%	47%	10%	16%	0%
Gymzaal St. Walburgis	gymzaal	15%	6%	11%	0%	0%	0%	0%
Gymzaal Oersprong	gymzaal	85%	41%	65%	39%	0%	0%	0%
Gymzaal Heelweg	gymzaal	55%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Gymzaal Plakkenberg	gymzaal	61%	14%	22%	0%	0%	0%	0%
Kulturhus De Rietborgh	gymzaal	90%	24%	29%	0%	0%	0%	0%
Gymzaal Steuterweg	gymzaal	38%	3%	15%	42%	0%	0%	0%
Sporthal IJsselweide	sporthal	43%	10%	70%	61%	46%	35%	0%
Sporthal Van Pallandt	sporthal	34%	17%	55%	16%	0%	32%	0%
Sporthal Paasberg	sporthal	100%	28%	72%	11%	20%	21%	0%
Gymzaal Lichtenberg	gymzaal	95%	41%	26%	21%	0%	0%	0%
Gymzaal Almende Isala 017	gymzaal	93%	19%	0%	0%	0%	0%	0%
Gymzaal Almende Isala 018	gymzaal	98%	21%	0%	0%	0%	0%	0%
Gemiddeld		63%	16%	31%	17%	4%	6%	1%

Tabel 2: Bezetting binnensportaccommodaties zomerseizoen 2023 – 2024

Binnensport- accommodatie	soort	zomerseizoen						
		maandag-vrijdag			zaterdag		zondag	
		08:30- 14:30	14:30- 18:00	18:00- 23:00	08:30- 18:00	18:00- 23:00	08:30- 18:00	18:00- 23:00
Gymzaal Breedenbroek	gymzaal	33%	0%	19%	0%	0%	5%	0%
Gymzaal De Sprong	gymzaal	50%	14%	48%	0%	0%	0%	0%
Gymzaal De Biel	gymzaal	55%	0%	36%	42%	0%	0%	0%
Gymzaal Varselder	gymzaal	30%	0%	30%	11%	0%	0%	15%
Gymzaal Prinsenhof	gymzaal	88%	24%	32%	47%	10%	16%	0%
Gymzaal St. Walburgis	gymzaal	15%	6%	11%	0%	0%	0%	0%
Gymzaal Oersprong	gymzaal	85%	41%	65%	26%	0%	0%	0%
Gymzaal Heelweg	gymzaal	55%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Gymzaal Plakkenberg	gymzaal	61%	14%	22%	0%	0%	0%	0%
Kulturhus De Rietborgh	gymzaal	90%	24%	29%	0%	0%	0%	0%
Gymzaal Steuterweg	gymzaal	38%	3%	15%	42%	0%	0%	0%
Sporthal IJsselweide	sporthal	43%	7%	59%	0%	0%	3%	0%
Sporthal Van Pallandt	sporthal	28%	17%	58%	8%	0%	8%	0%
Sporthal Paasberg	sporthal	100%	28%	72%	11%	20%	21%	0%
Gymzaal Lichtenberg	gymzaal	95%	39%	32%	34%	0%	0%	0%
Gymzaal Almende Isala 017	gymzaal	93%	19%	0%	0%	0%	0%	0%
Gymzaal Almende Isala 018	gymzaal	98%	21%	0%	0%	0%	0%	0%
Gemiddeld		62%	15%	31%	13%	2%	3%	1%

Per doel wordt de bezetting van de accommodaties toegelicht.

Onderwijs (tijdblok 8:30 tot 14:30 uur)

- De gemiddelde bezetting van de accommodaties binnen dit tijdblok in het zomerseizoen is met 62% redelijk. In het winterseizoen is dit gebruik 63%.
- De hogere bezetting in het winterseizoen komt door een hogere bezetting van sporthal Van Pallandt binnen dit tijdblok. Hier zijn in november meer uren volleybal ingeroosterd.
- Gymzaal Prinsenhof, gymzaal Oersprong, Kulturhus De Rietborgh, Sporthal Paasberg, gymzaal Lichtenberg en de gymzalen van Almende Isala hebben allemaal een goede tot zeer goede bezetting tussen de 85% en 100% binnen dit tijdblok.
- Gymzaal De Sprong, gymzaal De Biel, gymzaal Heelweg, gymzaal Plakkenberg en sporthal IJsselweide hebben een redelijke bezetting tussen de 43% en 61%.
- Gymzaal Breedenbroek, gymzaal Varsselder, gymzaal St. Walburgis, gymzaal Steuterweg en sporthal Van Pallandt hebben allemaal een minimale tot beperkte bezetting variërend van 15% tot 38%.
- Sporthal Paasberg, Gymzaal Lichtenberg en de twee gymzalen van Almende Isala worden door het voortgezet onderwijs gebruikt binnen dit tijdblok.

Voortgezet onderwijs en naschoolse activiteiten (tijdblok 14:30 tot 18:00 uur)

- Binnen dit tijdblok is de bezetting op de meeste locaties minimaal tot beperkt.
- Dit kan grotendeels verklaard worden omdat basisscholen binnen dit tijdsblok niet meer gymmen.
- De gemiddelde bezetting in het zomerseizoen is 15% en in het winterseizoen 16%. Dit komt overeen met het landelijke beeld dat dit tijdblok een lage bezetting kent.
- Uitzondering hierop is gymzaal Oersprong met een redelijke bezetting van 41% in beide seizoenen. Op deze locatie is er verhuur aan gym- en dansgroepen.
- Gymzaal Lichtenberg kent in het winterseizoen een redelijke bezetting van 41%. In de zomer is dit 39%. Dit komt door verschillen in het rooster van de gymnastiekvereniging.

Sport (tijdblok 18:00 tot 23:00 uur)

- Vanaf 18:00 uur worden de accommodaties vooral gebruikt door (sport)verenigingen.
- Binnen dit tijdblok zien we een variatie tussen het zomer- en het winterseizoen bij sporthal IJsselweide, sporthal Van Pallandt en gymzaal Lichtenberg.
- De gemiddelde bezetting binnen dit tijdblok is voor zowel het zomer- als het winterseizoen 31%. Dit is een beperkte bezetting.

- Gymzaal Oersprong en sporthal Paasberg hebben met respectievelijk 65% en 72% een goede bezetting binnen dit tijdblok.
- Sporthal IJsselweide heeft in het winterseizoen een goede bezetting van 70% binnen dit tijdblok.
- Gymzaal De Sprong, sporthal IJsselweide en sporthal Van Pallandt hebben een redelijke bezetting variërend van 48% tot 59% in het zomerseizoen.
- Alle andere locaties hebben geen of een beperkte bezetting tussen de 0% en 36% (beide seizoenen).

Sport (tijdblok zaterdag en zondag)

- In het weekend worden de meeste accommodaties niet of nauwelijks gebruikt.
- Gymzalen zijn niet geschikt voor wedstrijden van sportverenigingen. Om deze reden is er geen of een minimale bezetting van de gymzalen in het weekend.
- Gymzaal De Biel, gymzaal Prinsenhof, gymzaal Steuterweg en sporthal IJsselweide hebben in het winterseizoen op zaterdag tussen 8:30 en 18:00 uur een redelijke bezetting van 42% tot 61%. In het zomerseizoen daalt de bezetting van sporthal IJsselweide naar 0%.
- Op zaterdag na 18:00 uur en op zondag is er slechts sporadisch gebruik. Gemiddeld is dit in het winterseizoen 4% op zaterdagavond, 6% zondag overdag en 1% op zondagavond. In het zomerseizoen is dit 2% op zaterdagavond, 3% zondag overdag en 1% op zondagavond.

3.3 Functionaliteit en kwaliteit binnensportaccommodaties

In welke mate een binnensportaccommodatie gebruikt kan worden door onderwijs en binnensport is mede afhankelijk van de functionaliteit en de kwaliteit van de accommodatie.

3.3.1 Functionaliteit binnensportaccommodaties

De functionaliteit van de accommodaties is beoordeeld op basis van de zaalafmeting omdat de afmeting bepaalt in welke mate de zaal geschikt is voor de verschillende sporten. In tabel 3 is een overzicht te zien van de zaalafmetingen en of deze voldoen aan de eisen van de VNG, de KVLO en/ of NOC*NSF.

Gymzalen worden met name gebruikt voor bewegingsonderwijs. Zoals in paragraaf 2.3 uitgelegd, hanteren de VNG en KVLO verschillende normen en richtlijnen voor de afmetingen van gymzalen. Voor de beoordeling van de functionaliteit van de accommodaties is

gekeken naar de VNG-norm uit de Modelverordening voorzieningen huisvesting onderwijs 2020 en naar de KVLO-richtlijn van 2019.

Voor sporthallen hanteerde NOC*NSF heel lang de richtlijn van minimaal 24 x 44 meter met een vrije hoogte van 7 of 9 meter.¹⁵ Vanaf 2024 is deze richtlijn aangepast. Er wordt dan gekeken naar de benodigde grootte van de velden voor de sporten die in de sporthal worden beoefend. Hierdoor is er geen vaste afmeting meer. Voor de beoordeling van de functionaliteit van de accommodaties is gekeken naar de voorgaande NOC*NSF richtlijn.

Tabel 3 laat het volgende zien:

- Er zijn drie gymzalen die niet voldoen aan de minimale afmetingen volgens de VNG. Dit zijn gymzaal De Biel, gymzaal St. Walburgis en gymzaal Heelweg. Dit heeft te maken met de bouwjaren van deze locaties, respectievelijk 1967, 1921 en 1923.
- Er zijn twee gymzalen die voldoen aan de KVLO-richtlijn. Dit zijn gymzaal Oersprong en gymzaal Lichtenberg.
- De drie sporthallen voldoen allemaal aan de KVLO-richtlijn van 14 x 22 x 5,5 meter. Zij voldoen ook allemaal aan de (oude) richtlijn van NOC*NSF van 24 x 44 x 7 meter.
- De twee gymzalen Almende Isala voldoen aan de VNG-norm (2 keer 12 x 21 meter).

Voor het bewegingsonderwijs PO wordt op 13 locaties voldaan aan de VNG-norm uit 2020. Voor gymzalen die gebouwd zijn vóór 1987 gelden afwijkende maatvoeringen. Dit is het geval bij gymzaal De Biel, gymzaal St. Walburgis en gymzaal Heelweg. Voor het VO adviseert de KVLO om ook grotere gymzalen of accommodaties met meerdere zaaldelen beschikbaar te stellen. Gymzaal Lichtenberg en sporthal Paasberg kunnen hierin voorzien voor het Almende College.

Voor de binnensportverenigingen voldoen de drie sporthallen aan de (oude) richtlijn van NOC*NSF. Hierin kunnen de meeste sporten op wedstrijdniveau worden beoefend. Gymzalen zijn voor de meeste (bal)sporten te klein om wedstrijden te kunnen spelen. Wel kan hier in sommige gevallen worden getraind. Ook zijn gymzalen geschikt voor bijvoorbeeld badminton, gymnastiek, vechtsporten en andere sporten die op een kleiner oppervlak kunnen worden uitgevoerd en die voldoende hebben aan een vrije hoogte van 5,5 meter.

Tabel 3: Functionaliteit binnensportaccommodaties

Nr.	Accommodatie	Type zaal	Aantal zaaldelen	Afmeting	Hoogte	VNG	KVLO	NOC*NSF
1	Gymzaal Breedenbroek	gymzaal	1	22 x 12	5,5	Ja	Nee	Nee
2	Gymzaal De Sprong	gymzaal	1	21 x 12	5,5	Ja	Nee	Nee
3	Gymzaal De Biel	gymzaal	1	18,4 x 20,65	5,5	Nee	Nee	Nee
4	Gymzaal Varsselder	gymzaal	1	22 x 12	5,5	Ja	Nee	Nee
5	Gymzaal Prinsenhof	gymzaal	1	22 x 13	5,5	Ja	Nee	Nee
6	Gymzaal St. Walburgis	gymzaal	1	14 x 8	4,5	Nee	Nee	Nee
7	Gymzaal Oersprong	gymzaal	1	22 x 14	5,5	Ja	Ja	Nee
8	Gymzaal Heelweg	gymzaal	1	7,25 x 12	4,7	Nee	Nee	Nee
9	Gymzaal Plakkenberg	gymzaal	1	21 x 12	3,7	Ja	Nee	Nee
10	Kulturhus De Rietborgh	gymzaal	1	22 x 13	5,5	Ja	Nee	Nee
11	Gymzaal Steuterweg	gymzaal	1	21 x 12	5,5	Ja	Nee	Nee
12	Sporthal IJsselweide	sporthal	3	65 x 26	7	Ja	Ja	Ja
13	Sporthal Van Pallandt	sporthal	4	80 x 28	7	Ja	Ja	Ja
14	Sporthal Paasberg	sporthal	3	47 x 26	7	Ja	Ja	Ja
15	Gymzaal Lichtenberg	gymzaal	1	22 x 14	8	Ja	Ja	Nee
16	Gymzaal Almende Isala	gymzaal	2	24 x 21	7	Ja	Nee	Nee

3.3.2 Kwaliteit binnensportaccommodaties

Voor de drie accommodaties in de kernen Breedenbroek, Etten en Megchelen is een Conditie- en Energiescan uitgevoerd. Deze geeft inzicht in de kwaliteit van de accommodaties en de verbetermogelijkheden voor renovatie en verduurzaming. Hier wordt in hoofdstuk 5 dieper op ingegaan. Bij de overige locaties zijn dergelijke scans niet uitgevoerd. In dit

¹⁵ Mulier Instituut, Binnensportaccommodaties in Nederland, 2020

onderzoek kan dus alleen de kwaliteit van de accommodaties in de drie kernen worden beoordeeld.

3.4 Eigendom, beheer en exploitatie

De binnensportaccommodaties kennen een grote diversiteit in eigendom en in beheer en exploitatie. Zoals in bijlage 1 weergegeven zijn de meeste accommodaties (9 van de 16) eigendom van stichtingen, die dan ook verantwoordelijk zijn voor beheer en exploitatie. Van deze stichtingen betreft het zes onderwijsorganisaties. Voor drie accommodaties treedt de gemeente als eigenaar op (gymzaal Steuterweg, sporthal IJsselweide en sporthal Paasberg). Gymzaal Steuterweg wordt ook door de gemeente beheerd en geëxploiteerd. Het beheer en de exploitatie van de twee sporthallen is uitbesteed aan commerciële exploitanten (Optisport en Sportfondsen). In paragraaf 6.1 wordt specifiek ingegaan op eigendom, beheer en exploitatie van de gymzalen in de vier kleine kernen.

Bij de wijze waarop eigendom, beheer en exploitatie van de binnensportaccommodaties is georganiseerd, kunnen de volgende kanttekeningen worden geplaatst:

- Het landelijke beeld is dat (juridisch) eigendom, beheer en exploitatie van binnensportaccommodaties, die primair een (bewegings)onderwijsfunctie hebben (vooral gymzalen), in de meeste gevallen is belegd bij onderwijsinstellingen. Gemeenten treden meestal op als eigenaar van accommodaties die meer multifunctioneel gebruikt worden (sporthallen, sportzalen, soms ook gymzalen met een brede dorpsfunctie). Het lokale beeld wijkt hiervan af. De gemeente Oude IJsselsteek staat ten opzichte van het landelijke beeld op grotere afstand van eigendom, beheer en exploitatie van de binnensportaccommodaties. Dit stelt beperkingen aan de regierol van de gemeente. De bemoeienis van de gemeente is beperkt, er wordt veel ruimte gelaten aan het particulier initiatief.
- De grote diversiteit in eigendom, beheer en exploitatie duidt op maatwerk. Met als uitgangspunt dat de gemeente op afstand wenst te staan, zijn in het verleden per accommodatie keuzes gemaakt. Tegenover dit maatwerk staat dat weinig sprake kan zijn van schaal- en efficiëntievoordelen. In iedere accommodatie nemen partijen hun eigen verantwoordelijkheid. De indruk op basis van de gesprekken met vertegenwoordigers van de stichtingen die verantwoordelijk zijn voor de accommodaties in Breedenbroek, Etten, Megchelen en Varsselder is dat weinig sprake is van samenwerking en afstemming. De gemeente moet contacten onderhouden met een grote verscheidenheid aan partijen.
- De grote diversiteit kan ook een wissel trekken op de toekomstbestendigheid van de organisaties die verantwoordelijk zijn voor eigendom, beheer en exploitatie. Dit geldt vooral voor organisaties die afhankelijk zijn van vrijwilligers, waar sprake van is bij de

binnensportaccommodaties in Breedenbroek, Etten, Megchelen en Varsselder. In hoofdstuk 6 wordt verder ingegaan op het perspectief van deze organisaties.

3.5 Bevindingen binnensportaccommodaties

- De binnensportaccommodaties liggen verspreid over de gemeente. Met uitzondering van de kernen Sinderen en Voorst is in elke kern minimaal één binnensportaccommodatie aanwezig.
- De gemiddelde bezetting van alle accommodaties door onderwijs is redelijk. De bezetting in het zomer- en winterseizoen zijn min of meer gelijk.
- De gemiddelde bezetting van alle accommodaties door voortgezet onderwijs en naschoolse activiteiten is beperkt. Deze lage bezetting is in heel Nederland terug te zien binnen dit tijdsblok.
- De gemiddelde bezetting van alle accommodaties door sportverenigingen op doorweekse avonden is beperkt.
- De meeste gymzalen worden in de weekenden niet of nauwelijks gebruikt.
- De functionaliteit van de gymzalen varieert. Er zijn drie gymzalen die niet voldoen aan de minimale afmetingen volgens de VNG-norm voor gymzalen gebouwd na 1987. Er zijn twee gymzalen die voldoen aan de ruimere KVLO-richtlijn. De overige gymzalen voldoen aan de minimale afmetingen van de VNG-norm.
- De drie sporthallen voldoen allemaal aan de (oude) NOC*NSF richtlijn. Hierdoor zijn ze geschikt voor de meeste balsporten om op wedstrijdniveau te spelen en voor het voortgezet onderwijs.
- De wijze waarop eigendom, beheer en exploitatie van de binnensportaccommodaties georganiseerd is, varieert sterk binnen de gemeente Oude IJsselstreek. Constante is dat de gemeente ten opzichte van de meeste andere gemeenten weinig directe bemoeienis heeft. Dit laat ruimte voor het particulier initiatief op dorpsniveau. In de vorm van stichtingen en vrijwilligers wordt de gemeenschap betrokken bij eigendom, beheer en exploitatie van de binnensportaccommodaties ('voor' en 'door' het dorp). Daar staat tegenover dat de gemeente beperkt regie op de toekomst van de binnensportaccommodaties heeft en dat er weinig sprake is van schaal- en efficiëntievoordelen. Ook zijn kleinere organisaties, die gedreven worden door vrijwilligers, veelal kwetsbaarder (lees: minder toekomstbestendig) dan grotere professionele organisaties.

4. Ontwikkelingen in de vraag

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de demografische ontwikkeling van de gemeente Oude IJsselstreek en algemene landelijke trends en ontwikkelingen die invloed (kunnen) hebben op de behoefte aan en het gebruik van binnensportaccommodaties. De trends en ontwikkelingen worden beschreven op basis van bureau-informatie en bronnen als het Sociaal en Cultureel Planbureau, het Mulier Instituut¹⁶ en de Nederlandse Sportraad¹⁷. Verder wordt ingegaan op de lokale ontwikkelingen in gemeente Oude IJsselstreek, onder meer op het gebied van woningbouw, de sportparticipatie in de gemeente en de ontwikkeling van verenigingen.

4.1 Demografische ontwikkelingen

Als onderdeel van dit onderzoek is gekeken naar de bevolkingsontwikkeling van de gemeente Oude IJsselstreek. De omvang en opbouw van de bevolking is van invloed op de vraag naar sportaccommodaties in de gemeente. De leerlingenprognose geeft belangrijke informatie als het gaat om het verwachte gebruik van de binnensportaccommodaties voor het bewegingsonderwijs.

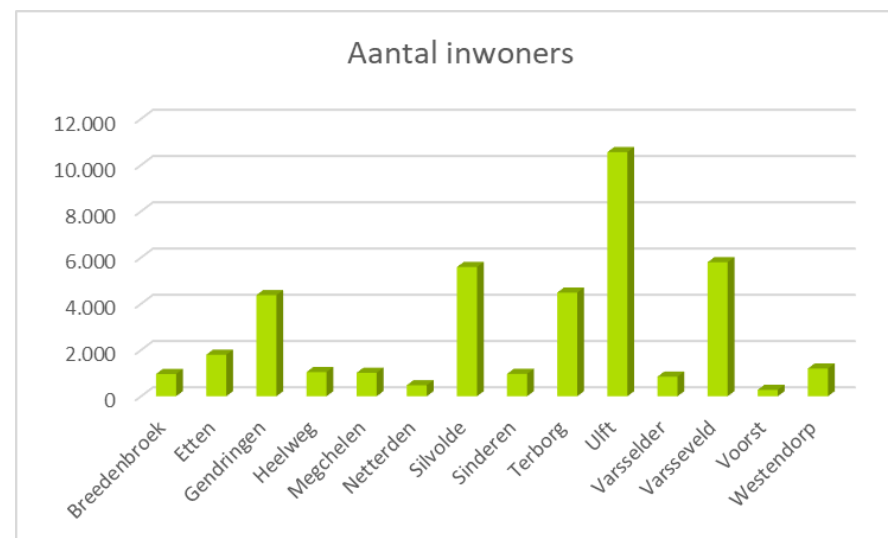
4.1.1 Bevolkingsontwikkeling

Gemeente Oude IJsselstreek is een samengestelde gemeente met in totaal veertien kernen. Het aantal inwoners per kern varieert van circa 280 in Voorst tot ruim 10.000 in Ulft. In totaal telt de gemeente 39.405 inwoners (teldatum 16 april 2024). In figuur 3 is het aantal inwoners per kern te zien. Volgens het CBS daalt het aantal inwoners met circa 4,38% tussen 2021 en 2035.¹⁸

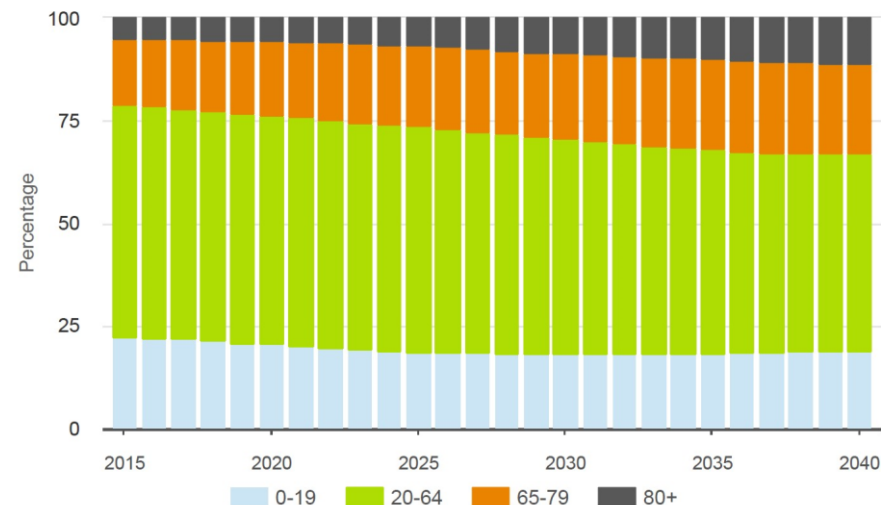
Figuur 4 laat de (verwachte) leeftijdsopbouw in procenten tussen 2015 en 2040 zien.¹⁹ Hieruit komt naar voren dat het aandeel 65-plussers en 80-plussers in de komende jaren zal toenemen terwijl het aantal jongeren tot 20 jaar langzaam afneemt. Er is dus sprake van vergrijzing en ontgroening.

¹⁶ Het Mulier Instituut voert in opdracht van het ministerie van VWS en andere publieke organisaties fundamenteel en toegepast sportonderzoek uit en geldt als onderzoeksinstituut in de sportsector.

¹⁷ De Nederlandse Sportraad is een onafhankelijk adviesorgaan van de regering, dat zich richt op het versterken van de betekenis van topsport, breedtesport en bewegen voor de samenleving.

Figuur 3: Aantal inwoners per kern (teldatum 16 april 2024)

Figuur 4: Leeftijdsopbouw inwoners (Bron: gemeente Oude IJsselstreek, 2 juli 2024)

¹⁸ www.regiobeeld.nl

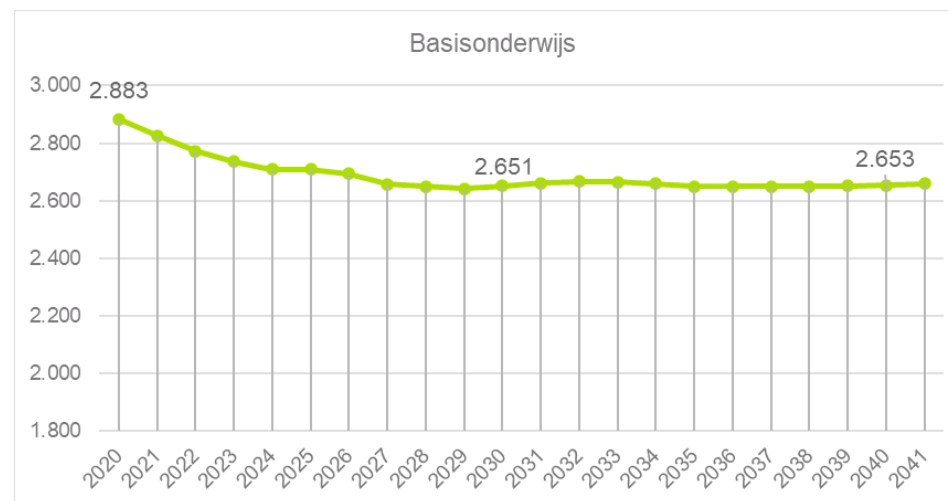
¹⁹ Bron: Gemeente Oude IJsselstreek

4.1.2 Leerlingenontwikkeling

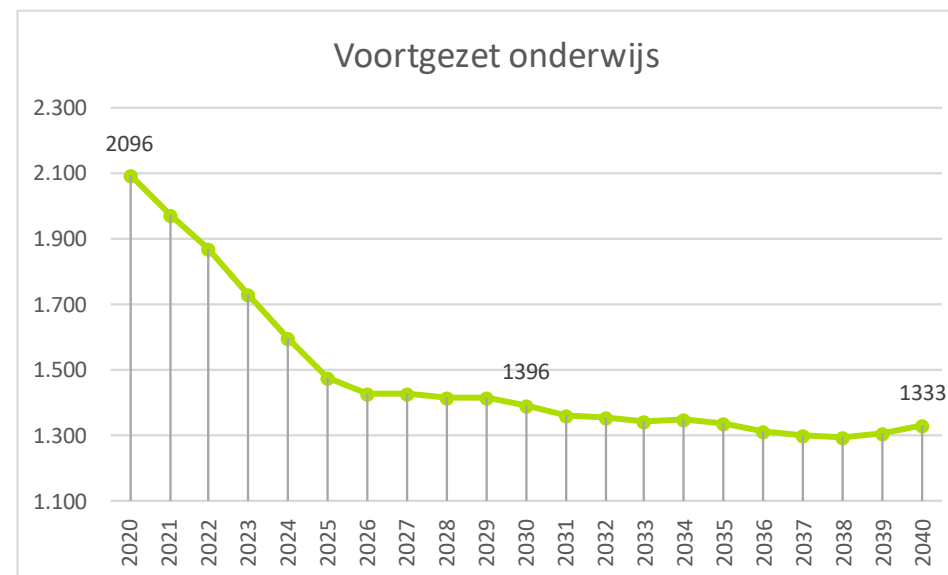
Naast de bevolkingsontwikkeling geeft de leerlingenprognose belangrijke informatie als het gaat om het verwachte gebruik van de binnensportaccommodaties. De ontwikkeling van de leerlingenaantallen geeft aan hoe het bewegingsonderwijs zich in de komende jaren ontwikkelt en welke sportvoorzieningen nodig zijn om bewegingsonderwijs te kunnen blijven faciliteren. In gemeente Oude IJsselstreek wordt een daling van het aantal leerlingen verwacht.

In figuur 5 is het verwachte aantal leerlingen basisonderwijs in gemeente Oude IJsselstreek te zien. De leerlingenprognose uit 2021 laat zien dat het aantal leerlingen in het basisonderwijs tot 2030 daalt naar 2.651 leerlingen. Daarna stabiliseert het aantal leerlingen tot 2.653 leerlingen in 2040. Dit is een daling van ongeveer 8% in de periode 2020 tot en met 2040.²⁰

Binnen gemeente Oude IJsselstreek is er één school voor voortgezet onderwijs, het Almende College. Van deze leerling aantallen is geen prognose beschikbaar van Pronexus, maar wel de verwachte leerling aantallen voor het Almende College in DUO.²¹ Deze laat zien dat het aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs ook gaan dalen van 2.096 in 2020 naar 1.396 in 2030 en 1.333 in 2040 (zie figuur 6). Dit is een daling van ongeveer 36% tot en met 2040.

Figuur 5: Aantal leerlingen basisonderwijs

Figuur 6: Aantal leerlingen voortgezet onderwijs.

²⁰ Pronexus, Leerlingenprognose 2021 gemeente Oude IJsselstreek

²¹ www.duo.nl/open_onderwijsdata/voortgezet-onderwijs/aantal-leerlingen/prognose-aantal-leerlingen.jsp

4.2 Behoeft bewegingsonderwijs

Voor de gemeente als geheel is gekeken naar de behoefte aan zaaldelen door het bewegingsonderwijs door basisscholen op basis van de leerlingenprognose 2021. Omdat er geen leerlingenprognose beschikbaar is voor het voortgezet onderwijs, kan hiervan de huidige en toekomstige behoefte aan zaaldelen voor bewegingsonderwijs niet bepaald worden. Voor de kernen Breedenbroek, Etten, Megchelen en Varsselder wordt in hoofdstuk 5 dieper ingegaan op de benodigde zaaldelen in deze kernen.

Tabel 4 geeft inzicht in de invloed van de ontwikkeling van het aantal leerlingen en klokuren (1 klokuur = 60 minuten) bewegingsonderwijs van het basisonderwijs op de behoefte aan zaaldelen voor bewegingsonderwijs. Voor deze berekening is de leerlingenprognose 2021 als uitgangspunt genomen. Voor het berekenen van het aantal benodigde zaaldelen is uitgegaan van 26 klokuren per week voor basisonderwijs (groep 3 t/m 8). Groep 1 en 2 maken gebruik van het speellokaal van de school. Het daadwerkelijke gebruik kan afwijken van de normberekening in de prognose omdat de gemeente boven normatieve uren bewegingsonderwijs mag toestaan.

Tabel 4 laat het volgende zien:

- De gymzalen worden allemaal door één basisschool gebruikt voor het bewegingsonderwijs.
- Sporthal IJsselweide wordt door drie basisscholen gebruikt. De totale normbehoefte is in alle jaren 25,5 klokuur en 0,9 zaaldeel. Met drie zaaldelen kan hier ruimschoots aan worden voldaan.
- Sporthal Van Pallandt wordt door twee basisscholen gebruikt. De totale normbehoefte varieert licht. In 2024 is deze 19,5 klokuren en 0,7 zaaldeel, in 2030 21 klokuren en 0,8 zaaldeel en in 2040 20 klokuren en 0,7 zaaldeel.
- In de leerlingenprognose PO is een lichte daling van het aantal leerlingen te zien tussen 2024 en 2030. Tussen 2030 en 2040 blijft het aantal leerlingen stabiel. Dit is ook terug te zien in de behoefte aan klokuren en zaaldelen voor bewegingsonderwijs.

Tabel 4: Behoeft klokuren en zaaldelen bewegingsonderwijs PO

		Toekomstige behoefte bewegingsonderwijs				Aanwezige capaciteit
		2024	2030	2040		
School	Accommodatie					
Borckeshof	Gymzaal Breedenbroek	Klokuren	3	3	3	26
		Zaaldelen	0,1	0,1	0,1	1
De Klimpaal	Gymzaal Etten	Klokuren	6	4,5	4,5	26
		Zaaldelen	0,2	0,2	0,2	1
St. Martinus	Gymzaal Megchelen	Klokuren	3	3	3	26
		Zaaldelen	0,1	0,1	0,1	1
Pius X	Gymzaal Varsselder	Klokuren	3	3	3	26
		Zaaldelen	0,1	0,1	0,1	1
De Wijssel	Gymzaal Prinsenhof	Klokuren	9	9	9	26
		Zaaldelen	0,3	0,3	0,3	1
H. Walburgis	Gymzaal St. Walburgis	Klokuren	3	3	3	26
		Zaaldelen	0,1	0,1	0,1	1
Oersprong	Gymzaal Oersprong	Klokuren	10,5	10,5	10,5	26
		Zaaldelen	0,4	0,4	0,4	1
De Meeander Heelweg	Gymzaal Heelweg	Klokuren	3	3	3	26
		Zaaldelen	0,1	0,1	0,1	1
De Plakkenberg	Gymzaal Plakkenberg	Klokuren	13,5	13,5	13,5	26
		Zaaldelen	0,5	0,5	0,5	1
Dynamiek	Kulturhus De Rietborgh	Klokuren	10,5	10,5	10,5	26
		Zaaldelen	0,4	0,4	0,4	1
Leemvoortschool	Gymzaal Steuterweg (De Schoolweide)	Klokuren	3	3	3	26
		Zaaldelen	0,1	0,1	0,1	1
Woelwaters	Sporthal IJsselweide	Klokuren	9	9	9	
		Zaaldelen	0,3	0,3	0,3	
Mariaschool	Sporthal IJsselweide	Klokuren	13,5	13,5	13,5	
		Zaaldelen	0,5	0,5	0,5	
Bonteburgschool	Sporthal IJsselweide	Klokuren	3	3	3	78
		Zaaldelen	0,1	0,1	0,1	3
De Groeituin	Sporthal Van Pallandt	Klokuren	6	6	6	
		Zaaldelen	0,2	0,2	0,2	
De Meeander Varsseveld	Sporthal Van Pallandt	Klokuren	13,5	15	14	78
		Zaaldelen	0,5	0,6	0,5	3
Totaal PO Oude IJsselstreek		Klokuren	112,5	112,5	111,5	442
		Zaaldelen	4,3	4,3	4,3	17

- In de gemeente als geheel zijn in 2024 volgens de norm 112,5 klokuren bewegingsonderwijs nodig. Dit zijn 4,3 zaaldelen. De norm rondt naar boven af, dus dit zijn 5 zaaldelen.
- In 2030 is er volgens de norm in de gehele gemeente behoefte aan 112,5 klokuren. In 2040 is deze behoefte 111,5 klokuren.
- De behoefte aan zaaldelen in de gehele gemeente blijft in 2030 en 2040 volgens de norm gelijk, namelijk 4,3 zaaldelen (afgerond 5 zaaldelen).
- In de gehele gemeente zijn er 17 zaaldelen die door het basisonderwijs worden gebruikt. Er zijn dus meer dan voldoende zaaldelen aanwezig om in de huidige en toekomstige normbehoefte aan klokuren en zaaldelen te kunnen voorzien.
- Door de lage bezetting van de meeste gymzalen is er ruimte voor boven normatieve uren bewegingsonderwijs.

Hoewel er in het kader van dit onderzoek geen exacte berekeningen mogelijk zijn voor de wettelijke normbehoefte aan klokuren en zaaldelen voor bewegingsonderwijs in het voortgezet onderwijs, kunnen hier op basis van de leerlingaantallen wel op hoofdlijnen enkele verwachtingen geschetst worden. Omdat de wettelijke normbehoefte is gekoppeld aan het aantal leerlingen, daalt deze normbehoefte als het aantal leerlingen daalt. Voor het voortgezet onderwijs is daarom de verwachting dat de wettelijke normbehoefte aan klokuren en zaaldelen voor bewegingsonderwijs zal afnemen tussen 2024 en 2040. Hierdoor is de verwachting dat de bestaande binnensportaccommodaties ook in de toekomst kunnen voorzien in de wettelijke normbehoefte van het voortgezet onderwijs. Mogelijk heeft het voortgezet onderwijs wel extra behoefte boven normatieve uren door bijvoorbeeld het aanbieden van LO2 of een sportprogramma.

Voor de sportverenigingen in Oude IJsselstreek wordt de behoefte aan binnensportaccommodaties op hoofdlijnen bekeken. De bevolkingsontwikkeling laat een krimp van het aantal inwoners zien. Met name het aantal jongeren tot 20 jaar zal afnemen. Dit betekent dat naar verwachting het aantal mensen dat lid wordt van een binnensportvereniging ook zal afnemen. Vooral het aantal jeugdleden.

Daarbovenop is er een landelijke trend zichtbaar waarin het aantal leden van sportverenigingen voor de meeste sporten daalt. In de provincie Gelderland sport gemiddeld 61% van de inwoners en gemiddeld 25% is lid van een sportvereniging.²² In tabel 5 is voor de

grootste sportbonden in Nederland het aantal leden in 2018 en 2023 weergegeven. Hieruit blijkt dat voor veel sporten het aantal leden sinds 2018 is gedaald. De enige uitzondering hierop is basketbal dat in vijf jaar tijd een stijging zag van 17,6% van het aantal leden.²³

De combinatie van beide ontwikkelingen (minder inwoners en minder leden sportverenigingen) zorgt voor een toekomstbeeld waarin binnensportverenigingen in Oude IJsselstreek waarschijnlijk niet zullen groeien. De verwachting is dat verenigingen zullen krimpen of ten hoogste stabiel blijven qua ledenaantal. Uiteraard kan dit per sport en per sportvereniging verschillen.

Tabel 5: Ledenontwikkeling Nederlandse sportbonden

Sportbond	Leden 2023	Leden 2018	% verschil
KNHB (hockey)	261.000	259.000	0,8%
KNGU (gymnastiek)	256.000	293.000	-12,6%
Nederlandse Volleybalbond	103.000	116.000	-11,2%
KNKV (korfbal)	80.000	84.000	-4,8%
NBB (basketbal)	60.000	51.000	17,6%
Badminton Nederland	38.000	38.000	0,0%

Daar waar woningbouw zorgt voor een toename van het aantal inwoners, kan de behoefte aan binnensportaccommodaties stabiliseren of mogelijk licht stijgen. Dit zal echter lokaal zijn, bij accommodaties in de buurt van de woningbouw. Daarbij is er in de bestaande accommodaties op basis van de bezettingsgraad voldoende ruimte beschikbaar voor een eventuele toename van het gebruik door verenigingen. Of dit rooster technisch te combineren valt met het bestaande gebruik, moet dan onderzocht worden.

4.3 Bevindingen ontwikkelingen in de vraag

- Het totale aantal inwoners in Oude IJsselstreek neemt af.
- De leerlingenprognose laat een lichte daling van het aantal basisschoolleerlingen zien.
- In het voortgezet onderwijs is het aantal leerlingen de afgelopen jaren sterker gedaald.
- De normbehoefte aan klokuren en zaaldelen voor het bewegingsonderwijs voor basisscholen zal in 2030 en 2040 op basis van de leerlingenprognose gelijk zijn aan de

²² NOC*NSF Zo sport Nederland, 2023

²³ Ibid.

huidige behoefte. Op enkele locaties zijn er lichte verschillen tussen de huidige en de toekomstige normbehoefte. De totale normbehoefte van de gemeente blijft gelijk.

- Voor het voortgezet onderwijs is de verwachting dat op basis van de dalende leerling-aantallen in de toekomst ook een daling van de wettelijke normbehoefte aan klokuren en zaaldelen voor het bewegingsonderwijs optreedt. De wettelijke normbehoefte is immers gekoppeld aan het aantal leerlingen.
- Bij verenigingen wordt door het dalende aantal inwoners en de landelijke trend van minder leden bij sportbonden verwacht dat het aantal leden van binnensportverenigingen in de toekomst zal dalen. Dit kan per soort sport verschillen.
- Op plekken waar nieuwe woningen worden gebouwd, kan er lokaal een stabilisering of mogelijk lichte groei van het aantal leden van binnensportverenigingen optreden.
- Er zijn in de gemeente ruim voldoende zaaldelen aanwezig om nu en in de toekomst te kunnen voorzien in de behoefte van het onderwijs.
- Ditzelfde geldt voor de behoefte van binnensportverenigingen.

5. Binnensportaccommodaties kleine kernen

Na het algemene beeld van de sportaccommodaties in de gehele gemeente, wordt nu dieper ingegaan op de binnensportaccommodaties in de vier kleine kernen (Breedebroek, Etten, Megchelen en Varsselder). Hierbij wordt uitgebreider gekeken naar het gebruik door basisscholen en sportverenigingen, de kwaliteit en de functionaliteit van de accommodaties. Hiervoor zijn op drie locaties een Energiescan en ConditieScan uitgevoerd en is onder de gebruikers van alle vier de locaties een enquête gehouden.

5.1 Gebruik bewegingsonderwijs

De gemeente heeft een wettelijke plicht om te voorzien in lokalen bewegingsonderwijs voor het basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Om die reden is het belangrijk om te analyseren wat de behoefte vanuit het onderwijs is in de kleine kernen. Op deze locaties is er alleen gebruik door het basisonderwijs, dus het voortgezet onderwijs wordt buiten beschouwing gelaten.

Elke basisschool heeft volgens de VNG-norm op basis van het aantal leerlingen recht op een bepaald aantal klokuren bewegingsonderwijs. Dit is het wettelijke minimum waaraan de scholen moeten voldoen. Uiteraard kunnen scholen er voor kiezen om extra uren bewegingsonderwijs aan te bieden. In dat geval is het daadwerkelijke gebruik hoger dan de normbehoefte. Ook is er een verschil mogelijk tussen het theoretische aantal gymgroepen volgens de norm en het daadwerkelijke aantal gymgroepen. Dit komt omdat de norm uitgaat van een gemiddeld aantal kinderen per gymgroep. Als een school kleinere groepen hanteert, dan zijn er ook meer gymgroepen. Bijvoorbeeld 100 leerlingen kunnen verdeeld worden als 4 x 25 leerlingen volgens de norm, maar in de praktijk kan een school dit verdelen als 5 x 20 leerlingen per groep.

Een gymzaal of zaaldeel in een sportzaal of sporthal kent een maximale bezetting van 26 uur door het basisonderwijs. Op basis hiervan kan het aantal klokuren worden omgerekend naar het aantal benodigde gymzalen of zaaldelen per school. In tabel 6 zijn de wettelijk vereiste klokuren te zien en het daarbij behorende aantal gymzalen of zaaldelen. Voor de gehele gemeente zijn maximaal 112,5 klokuren en 4,3 zaaldelen nodig voor het bewegingsonderwijs PO (zie tabel 4). Een behoefte van 3 klokuren en 0,1 zaaldeel is ongeveer 2% van deze totale behoefte.

Tabel 6: Huidige en toekomstige normbehoefte klokuren en zaaldelen bewegingsonderwijs

		Toekomstige behoefte bewegingsonderwijs				Aanwezige capaciteit
			2024	2030	2040	
School	Accommodatie					
Borckeshof	Gymzaal Breedenbroek	Klokuren	3	3	3	26
		Zaaldelen	0,1	0,1	0,1	1
De Klimpaal	Gymzaal Etten	Klokuren	6	4,5	4,5	26
		Zaaldelen	0,2	0,2	0,2	1
St. Martinus	Gymzaal Megchelen	Klokuren	3	3	3	26
		Zaaldelen	0,1	0,1	0,1	1
Pius X	Gymzaal Varsselder	Klokuren	3	3	3	26
		Zaaldelen	0,1	0,1	0,1	1
Totaal vier kernen		Klokuren	15	13,5	13,5	104
		Zaaldelen	0,6	0,5	0,5	4

Tabel 6 laat het volgende zien:

- In het basisonderwijs binnen de vier kernen daalt het totale normatieve aantal klokuren van 15 in 2024 naar 13,5 in 2030 en 2040.
- Gymzaal Etten kent het hoogste normatieve gebruik met 6 klokuren in 2024. Dit is de enige locatie waar het aantal klokuren bewegingsonderwijs volgens de prognose gaat dalen. Namelijk naar 4,5 klokuur in 2030 en 2040.
- De andere drie locaties kennen een stabiele normatieve behoefte van 3 klokuren per week.
- Voor de vier kernen samen is de totale behoefte aan zaaldelen voor het bewegingsonderwijs maximaal 0,6 zaaldeel. De norm rondt naar boven af, dus dit is één zaaldeel.

De gymroosters van deze vier locaties laten zien dat er meer uren bewegingsonderwijs zijn ingeroosterd dan waar de scholen volgens de norm recht op hebben. Dit kan het gevolg zijn van een verschil tussen het aantal theoretische gymgroepen en het aantal groepen in de praktijk. Ook komt het voor dat er in de praktijk wat ruimer geroosterd wordt. Bijvoorbeeld twee keer per week 1 klokuur in plaats van 45 minuten (Breedebroek). Of dat er voor het onderwijs een heel blok wordt geroosterd waarbinnen de school gebruik kan maken van de gymzaal. Bijvoorbeeld van 8:30 uur tot 14:00 uur (Megchelen) of van 11:30 uur tot 14:30 uur (Etten). Een andere mogelijkheid is dat ook groep 1 en 2 gebruik maken van de gymzaal. Omdat zij volgens de VNG-norm gebruik maken van het speellokaal, stijgt het daadwerkelijk gebruik van een gymzaal als deze groepen (ook) in de gymzaal worden ingeroosterd.

Het gebruik door de basisscholen volgens de aangeleverde roosters is hoger dan volgens de norm. Een verschil tussen de roosters en het daadwerkelijke gebruik is mogelijk. De gemeente dient te voorzien in het normatieve aantal klokuren.

5.1.1 Spreiding accommodaties

Vanuit het bewegingsonderwijs speelt niet alleen de beschikbare capaciteit een rol, maar ook de afstand van de school tot de gymlocatie (afstandscriterium). De gemeente Oude IJsselstreek kent in haar verordening voorzieningen huisvesting onderwijs 2015 een afstandscriterium voor de maximale afstand tussen een school en de gymvoorziening. Hierin is vastgelegd dat de maximale afstand tussen een basisschool en een binnensportaccommodatie 1 kilometer hemelsbreed is bij ten minste 20 klokuren per week, 3,5 kilometer hemelsbreed bij ten minste 15 klokuren per week en 7,5 kilometer hemelsbreed bij ten minste 5 klokuren per week. Voor de vier kernen is op de kaart van figuur 7 met cirkels een indicatie van de afstand van 1 kilometer hemelsbreed vanaf de basisschool school aangegeven.

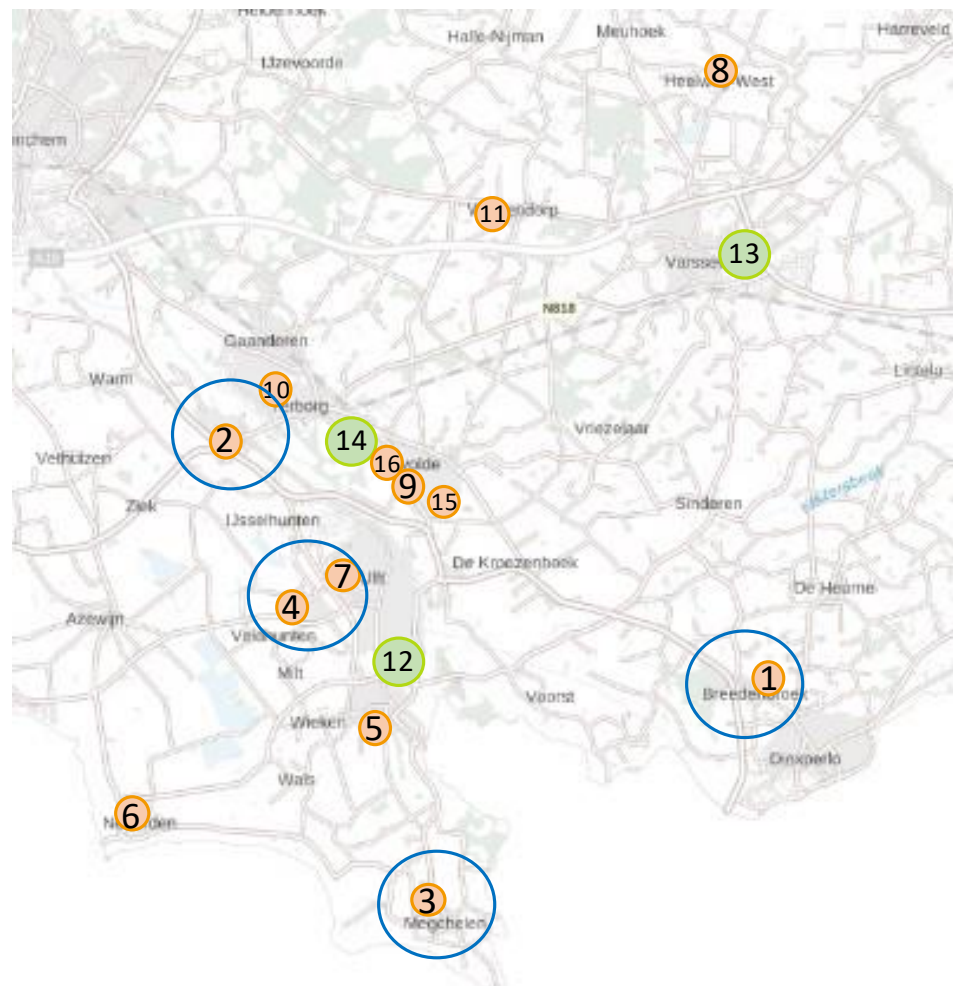
Deze vier scholen hebben allemaal minder dan 20 klokuren per week bewegingsonderwijs. Vanaf 5 klokuren per week geldt een afstandscriterium van 7,5 kilometer hemelsbreed. Dit betekent dat een gymvoorziening verder weg mag liggen voor deze scholen. In onderstaande tabel zijn de afstanden van elke basisschool tot de dichtstbijzijnde bestaande en mogelijk alternatieve gymvoorziening weergegeven.

Tabel 7: Afstanden tot gymaccommodaties²⁴

School	Accommodatie	Afstand in km
Borckeshof	Gymzaal Breedenbroek	0,40
	Sporthal Eurohal Dinxperlo*	2,90
De Klimpaal	Gymzaal De Sprong	0,05
	Kulturhus De Rietborgh	1,90
St. Martinus	Gymzaal De Biel	0,45
	Gymzaal Prinsenhof	4,40
Pius X	Gymzaal Varsselder	0,40
	Gymzaal Oersprong	1,00

De afstanden zijn gemeten langs de kortste voor leerlingen veilige en voldoende begaanbare weg (en dus niet hemelsbreed). Hieruit blijkt dat voor alle vier de scholen een alternatieve gymlocatie binnen 7,5 kilometer hemelsbreed aanwezig is. Of deze locaties ook

beschikbaar zijn tijdens onderwijsuren moet verder onderzocht worden. Ook moet verder gekeken worden naar hoe de veiligheid van de leerlingen gewaarborgd kan worden tijdens het verplaatsen van en naar de alternatieve gymlocatie. Vanuit het basisonderwijs is het theoretisch dus mogelijk om te voorzien in de wettelijke taak door de vier scholen uit deze kernen te verwijzen naar een andere binnensportaccommodatie binnen het afstandscriterium.

Figuur 7: Afstand 1 kilometer hemelsbreed rondom basisscholen

* Let op: de locatie Eurohal Dinxperlo ligt niet in de gemeente Oude IJsselstreek.

5.2 Gebruik verenigingen

In de enquête zijn de verenigingen van de kernen Breedenbroek, Etten, Megchelen en Varsselder bevestigd op de ambities voor de korte en middellange termijn. De uitkomsten van de enquête zijn gebruikt voor het in beeld brengen van de ambities in ledenontwikkeling en op sporttechnisch vlak. Voor de kernen Varsselder en Megchelen hebben weinig (sport)verenigingen deelgenomen aan de enquête (respectievelijk 29% en 17%). Deze respons is te laag om correcte statistische analyses op uit te kunnen voeren. De onderstaande paragrafen beperken zich daarom tot de locaties Breedenbroek en Etten. Daar was de respons respectievelijk 89% en 75%. De analyses hebben uitsluitend betrekking op de (sport)verenigingen die hebben deelgenomen aan de enquête.

In [bijlage 3](#) is een overzicht te vinden van alle (sport)verenigingen en gebruikers van elke accommodatie.

5.2.1 Ledenontwikkeling

Tabel 9 laat het gemiddelde aantal leden per kern zien over de jaren 2019, 2022 en 2023. Hieruit blijkt dat in beide kernen het gemiddelde aantal leden licht is gedaald en daarmee ook het aantal gebruikers van deze binnensportaccommodaties. Van de acht verenigingen die gebruik maken van gymzaal Breedenbroek hebben er zes in de enquête aangegeven dat ze verwachten dat het aantal leden gelijk blijft. Slechts één vereniging heeft aangegeven een daling van het aantal leden te verwachten en één vereniging heeft deze vraag niet ingevuld. In Etten verwachten vier van de zes verenigingen dat het aantal leden gelijk blijft. Eén vereniging verwacht een stijging van het aantal leden en één vereniging een daling.

Tabel 8: Gemiddelde ledenaantallen

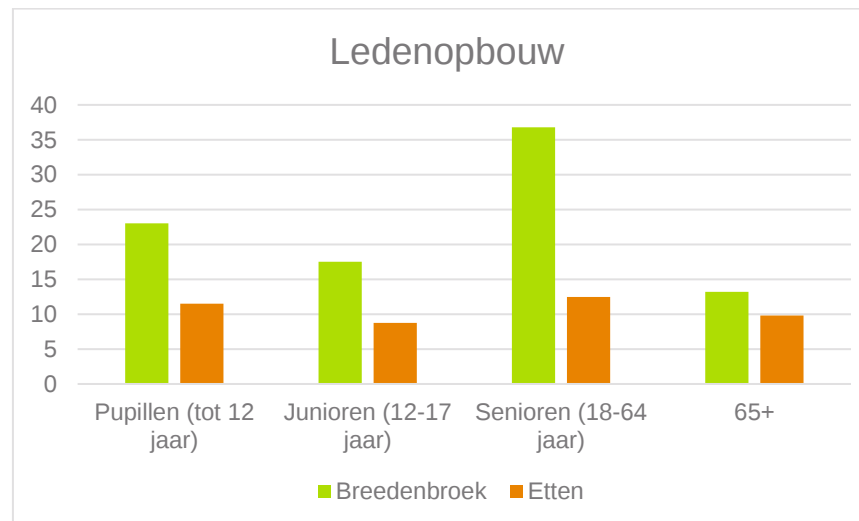
Kern	2019	2022	2023	2023 t.o.v. 2019
Breedenbroek	40	41	40	-2%
Etten	36	34	33	-6%

5.2.2 Leeftijdsopbouw

In figuur 8 is de gemiddelde leeftijdsopbouw van het ledenbestand van de (sport)verenigingen van Breedenbroek en Etten opgenomen. Hierin is te zien dat in beide kernen de pupillen tot 12 jaar goed vertegenwoordigd zijn. Het aantal junioren van 12 tot 17 jaar is wat lager. Dit komt overeen met de landelijke trend waarbij jongeren minder vaak lid zijn van een (sport)vereniging. Het aantal senioren van 18 tot 64 jaar is in Breedenbroek opvallend

groter dan de andere leeftijdscategorieën. Wat ook opvalt, is het aantal leden van 65+ in beide kernen. In Etten is dit aandeel zelfs groter dan het aantal junioren.

De gemiddelde leeftijdsopbouw van de verenigingen is in lijn met de verwachte leeftijdsopbouw van de bevolkingsprognose. Daarin is ook een daling van het aandeel jongeren tot 20 jaar te zien en een stijging van het aandeel 65-plussers.

Figuur 8: Gemiddelde leeftijd leden in 2024

5.2.3 Herkomst leden

De verenigingen zijn in de enquête bevestigd op de herkomst van de leden van de vereniging. Omdat in Breedenbroek onvoldoende verenigingen deze vraag hebben ingevuld, is alleen de verdeling in Etten weergegeven. Hieruit blijkt dat 65% van de leden uit de kernen van gemeente Oude IJsselstreek komt en 33% uit de eigen kern. Hierbij komt 35% van de leden van buiten de gemeente, bijvoorbeeld uit gemeente Doetinchem. In het algemeen kan worden opgemerkt dat leden van (sport)verenigingen niet of nauwelijks aan dorpskernen of zelfs aan een gemeente gebonden zijn. Bijvoorbeeld mensen uit Aalten kunnen gebruik maken van de binnensportaccommodaties van Oude IJsselstreek en omgekeerd.

5.2.4 Ontwikkelingen in gebruik accommodaties

De verenigingen zijn in de enquête ook bevestigd over het gebruik van de sportaccommodaties en of zij behoefte hebben aan uitbreiding van het gebruik van de accommodaties.

Alle verenigingen in Breedenbroek en Etten kunnen op dit moment de gewenste trainingsuren inplannen. Geen enkele vereniging gebruikt de accommodaties voor wedstrijden, dus hier worden ook geen knelpunten met het inplannen ervaren.

De sporttechnische ambities van de verenigingen zijn beperkt. De meeste verenigingen hebben aangegeven dat ze verwachten dat hun niveau gelijk zal blijven de komende drie jaar of dat ze geen sporttechnische ambities hebben. Eén vereniging in Etten wil haar sporttechnische niveau verhogen. In de meeste gevallen hebben de verwachte sporttechnische ambities van de verenigingen dus geen invloed op de benodigde accommodatie.

5.3 Kwaliteit en functionaliteit accommodaties

Bij drie binnensportaccommodaties in de kleine kernen (Breedenbroek, Etten, Megchelen) is een ConditieScan en een Energiescan uitgevoerd. Een uitgebreid overzicht van alle duurzaamheidsmaatregelen en onderhoudsmaatregelen is terug te vinden in de apart aangeleverde Energiescans en ConditieScans per locatie. Op basis van deze scans en de enquête onder de gebruikers is de kwaliteit en functionaliteit van deze drie accommodaties beoordeeld.

5.3.1 Kwaliteit

ConditieScan en Energiescan

Alle drie de accommodaties zijn circa 50 jaar oud. Daarmee zijn ze aan het einde van hun oorspronkelijke economische levensduur van 40 jaar. Dit betekent echter niet dat ze daarmee niet meer bruikbaar zijn. Door (vervangings)onderhoud is de technische levensduur verlengd. Daarmee zijn ze aan het einde van hun economische levensduur. Dit betekent echter niet dat ze daarmee niet meer bruikbaar zijn. De gebouwen zijn nog in een redelijke staat en kunnen op de korte termijn in stand gehouden worden. Om de accommodaties voor langere termijn (minimaal 20 jaar) in stand te houden, zijn renovatie en verduurzaming wenselijk. Daarmee wordt de kwaliteit van het gebouw verbeterd. De functionaliteit zal hiermee niet veranderen.

Gymzaal Breedenbroek is uit 1975. Sindsdien zijn verschillende onderdelen vervangen, zoals kunststof kozijnen met dubbelglas. Uit de ConditieScan blijkt dat de meeste onderdelen van deze accommodatie in een matige conditie verkeren. De hemelwaterafvoer verkeert

in slechte conditie. Aandachtspunten voor deze accommodatie zijn het metselwerk aan de buitenzijde, het tegelwerk in de wasruimte, de hemelwaterafvoer en de elektrische installatie. Uit de Energiescan blijkt dat er verscheidene maatregelen nodig zijn om het gebouw voor de toekomst duurzaam te maken. Bijvoorbeeld het vervangen van de verwarmingsinstallatie, het isoleren van de gevels en het dak en het plaatsen van zonnepanelen.

Gymzaal De Sprong in Etten dateert uit 1971. Met de gemeente is afgesproken om deze gymzaal in elk geval tot 2026 open te houden. Sinds de oprichting zijn verschillende onderdelen vervangen, zoals de elektrotechnische installatie, de gevelbekleding en het dak. Uit de Energiescan blijkt dat er verscheidene maatregelen nodig zijn om het gebouw voor de toekomst duurzaam te maken. Bijvoorbeeld het isoleren van de gevels en het dak en het plaatsen van zonnepanelen.

Gymzaal De Biel in Megchelen is uit 1967. Sindsdien zijn verschillende onderdelen vervangen, zoals kunststof kozijnen met dubbelglas en waterbesparende douchekoppen. Uit de ConditieScan blijkt dat deze accommodatie het slechtst scoort. Op acht onderdelen is de conditie matig, op elf onderdelen slecht en op twee onderdelen zeer slecht. Aandachtspunten zijn het ontbrekende legionella protocol, de dakbedekking, het boeiboord van het dak en de schimmelvorming aan de binnenzijde van de noordgevel. Uit de Energiescan blijkt dat er verscheidene maatregelen nodig zijn om het gebouw voor de toekomst duurzaam te maken. Bijvoorbeeld het isoleren van het dak, het vervangen van de bestaande verlichting door Ledverlichting en het plaatsen van zonnepanelen.

Gymzaal Varsselder is gebouwd in 1970 en in 2012 grootschalig gerenoveerd en vernieuwd. Deze accommodatie heeft niet meegedaan aan de ConditieScan en aan de Energiescan. Op basis van de leeftijd van het gebouw kan men verwachten dat deze accommodatie buiten het reguliere onderhoud nog geen grootschalige ingrepen nodig heeft. Er is in 2019 een DOE-energiescan uitgevoerd. Hierin zijn een aantal mogelijke maatregelen benoemd om de duurzaamheid van het gebouw te vergroten.²⁵ Of en in hoeverre deze maatregelen zijn uitgevoerd, is niet bekend.

²⁵ DOORadvies: DOE-energiescan 't Dorpshuus Varsselder, 26 oktober 2019

Enquête gebruikers

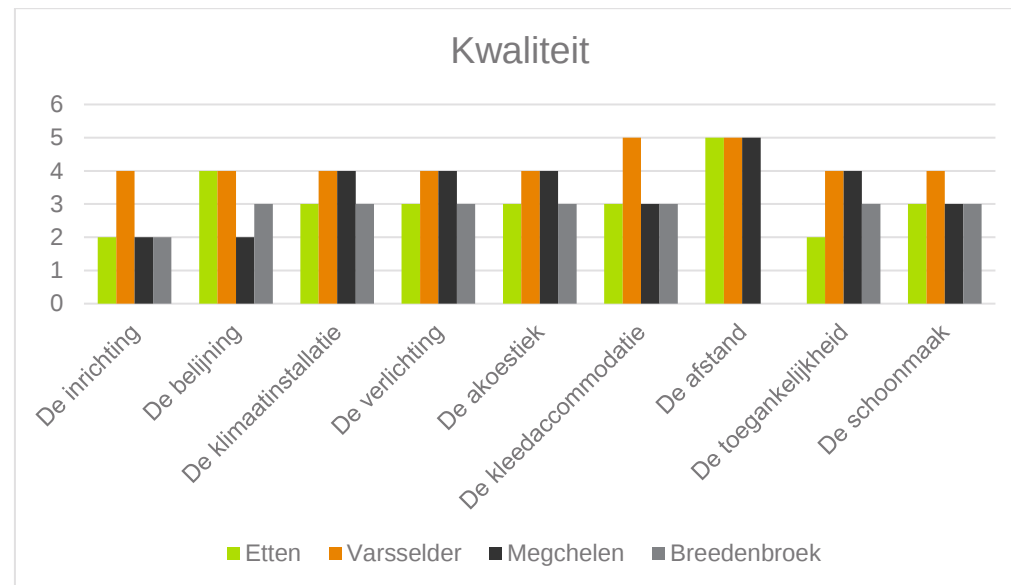
De basisscholen en verenigingen zijn in de enquête ook bevraagd op hoe tevreden ze zijn met de kwaliteit van de accommodaties. De scores aan de linker kant hebben de volgende betekenis:

- 0: niet van toepassing
- 1: onvoldoende
- 2: matig
- 3: voldoende
- 4: ruim voldoende
- 5: goed

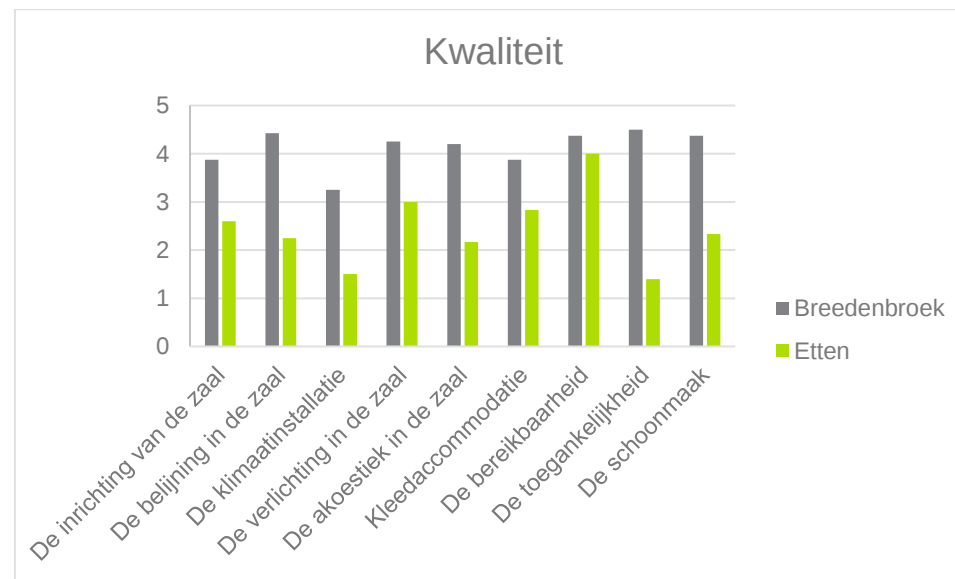
Uit figuur 10 blijkt dat de basisscholen in drie kernen de kwaliteit van de inrichting van de zaal met matig beoordelen. Uitzondering hierop is Varsselder waar deze met ruim voldoende wordt beoordeeld. De scholen in Etten en Megchelen hebben ook aangegeven dat meer variatie in toestellen en inrichting een wens is. In Megchelen heeft de basisschool de belijning van de zaal met matig beoordeeld. In Etten heeft de school de toegankelijkheid van de accommodatie voor mindervaliden met matig beoordeeld. Op alle andere onderdelen beoordelen de scholen hun gymaccommodaties met een voldoende, ruim voldoende of goed.

De verenigingen zijn ook bevraagd over hun tevredenheid met de kwaliteit van de accommodatie. Dit gaat bijvoorbeeld over de belijning en de akoestiek van de zaal (zie figuur 11). Ook hieruit blijkt dat de verenigingen in Breedenbroek over het algemeen tevreden zijn over de kwaliteit met beoordelingen van voldoende tot goed. Alleen de klimaatinstallatie wordt door twee verenigingen als matig beoordeeld. Twee andere verenigingen vinden deze juist goed. De overige verenigingen beoordelen de klimaatinstallatie als voldoende.

In Etten zijn de verenigingen duidelijk minder tevreden over de kwaliteit van hun accommodatie. De klimaatinstallatie wordt door vier verenigingen als onvoldoende beoordeeld. Eén vereniging vindt deze matig en slechts één vereniging beoordeelt deze met een voldoende. Ook de toegankelijkheid van de accommodatie voor mindervaliden wordt als onvoldoende tot matig beoordeeld. Zowel de school als de verenigingen hebben geen toelichting gegeven waarom ze de toegankelijkheid voor mindervaliden matig beoordelen.

Figuur 9: Tevredenheid kwaliteit accommodaties basisonderwijs

Figuur 10: Tevredenheid kwaliteit accommodatie verenigingen

5.3.2 Functionaliteit en capaciteit

De toegankelijkheid voor sporters en bezoekers met een beperking is medebepalend voor de functionaliteit van de binnensportaccommodaties. De verenigingen en scholen is in de enquêtes gevraagd hoe zij de toegankelijkheid beoordelen. Hieruit komt naar voren dat de accommodatie in Etten door zowel de verenigingen als de school wordt beoordeeld als onvoldoende toegankelijk. Dit vormt dus een aandachtspunt voor deze accommodatie. In de andere kernen wordt de toegankelijkheid door de scholen als voldoende tot ruim voldoende beoordeeld.

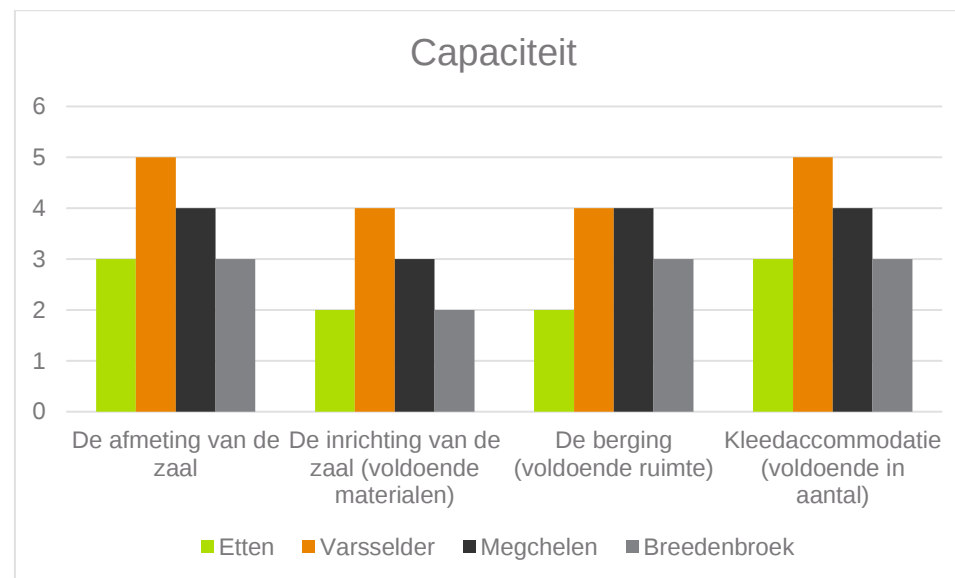
De functionaliteit van de accommodaties is ook beoordeeld op basis van de zaalafmeting omdat deze bepaalt in welke mate deze geschikt is voor de verschillende sporten (zie tabel 8). Voor het bewegingsonderwijs is een minimale afmeting van 21 x 12 meter en een vrije hoogte van 5,5 meter noodzakelijk.²⁶ Dit is de minimale wettelijke eis waaraan een gymzaal moet voldoen. Hieraan voldoen alle vier de accommodaties.

Tabel 9: Functionaliteit binnensportaccommodaties

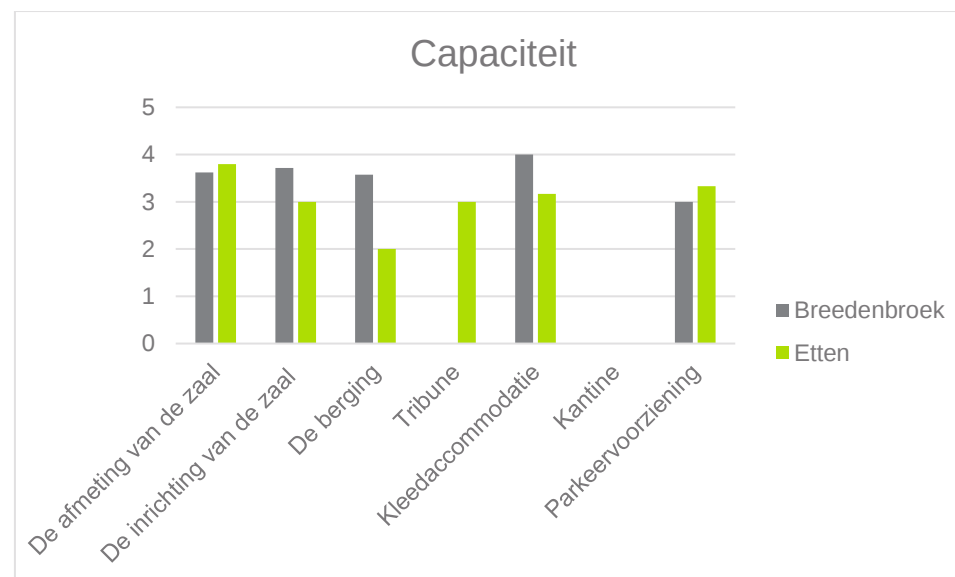
Nr.	Accommodatie	Kern	Type zaal	Aantal zaalde-len	Afmeting	VNG	KVLO	NOC* NSF
1	Gymzaal Breedenbroek	Breedenbroek	gymzaal	1	22 x 12	Ja	Nee	Nee
2	Gymzaal De Sprong	Etten	gymzaal	1	21 x 12	Ja	Nee	Nee
3	Gymzaal De Biel	Megchelen	gymzaal	1	18,4 x 20,65	Nee	Nee	Nee
4	Gymzaal Varsselder	Varsselder	gymzaal	1	22 x 12	Ja	Nee	Nee

De basisscholen zijn in de enquête ook bevraagd op hoe tevreden ze zijn met de capaciteit van de accommodaties (zie figuur 12). Het gaat hierbij steeds om de hoeveelheid waarin iets aanwezig is. Dus bijvoorbeeld het aantal kleedkamers of parkeerplaatsen. Hieruit blijkt dat de scholen de afmeting van de zaal beoordelen met voldoende tot goed. De inrichting van de zaal wordt door de scholen in Etten en Breedenbroek matig bevonden. Ook de berging in Etten wordt met matig beoordeeld door de school. De berging is hier beperkt in omvang en dit vergt van de gebruikers dat zij alle materialen correct opbergen. Over de kleedaccommodatie zijn de scholen op alle locaties tevreden (voldoende tot goed).

²⁶ VNG Modelverordening voorzieningen huisvesting onderwijs 2020

Figuur 11: Tevredenheid basisscholen capaciteit accommodaties

Figuur 12: Tevredenheid verenigingen capaciteit accommodaties

Voor volleybal wordt voor een trainingsveld tegenwoordig een maatvoering van 18 x 9 meter gehanteerd. Met rondom 2 meter uitloopruimte rondom het veld is dan een zaalafmeting van 22 x 13 meter nodig. Hieraan voldoet geen enkele accommodatie in de vier kleine kernen. Dit kwam ook naar voren uit de enquête van de verenigingen (zie figuur 13). De verenigingen van Breedenbroek hebben de accommodatie op de meeste onderdelen voldoende tot goed beoordeeld. Eén vereniging gaf aan ontevreden te zijn over de afmetingen van de zaal. De verenigingen van Etten zijn minder tevreden over hun accommodatie. Met name over de capaciteit van de berging zijn de verenigingen ontevreden. Deze scoort onvoldoende tot voldoende.

5.4 Bevindingen binnensportaccommodaties kleine kernen

- Het gebruik van de accommodaties door basisscholen is beperkt.
- Op basis van de wettelijke norm is er een behoefte van drie tot maximaal 6 klokuren bewegingsonderwijs per week (nu en in de toekomst).
- Het daadwerkelijk gebruik ligt in de vier kernen hoger dan de wettelijke norm.
- Voor alle vier de basisscholen is er binnen het geldende afstandscriterium van 7,5 kilometer een alternatieve binnensportaccommodatie beschikbaar.
- De ledenontwikkeling van de verenigingen in Breedenbroek en Etten laat zien dat het aantal leden stabiel is tot licht dalend.
- De leeftijdsopbouw van de leden van verenigingen verandert in lijn met de bevolkingsprognose: minder kinderen en jongeren tot 20 jaar en meer 65-plussers.
- In Etten komt 65% van de leden uit de kernen van gemeente Oude IJsselstreek en 35% van buiten de gemeente.
- Het gebruik van de accommodaties door verenigingen zal in de toekomst gelijk blijven of afnemen.
- De kwaliteit van de accommodaties in Breedenbroek, Etten en Megchelen wordt door de basisscholen beoordeeld als matig tot voldoende. In Varsselder wordt deze beoordeeld met ruim voldoende tot goed.
- De verenigingen beoordelen de kwaliteit van gymzaal Breedenbroek op diverse onderdelen gemiddeld met voldoende tot ruim voldoende. De Sprong in Etten scoort gemiddeld genomen lager (onvoldoende tot ruim voldoende).
- De functionaliteit (afmetingen) en de capaciteit (beschikbaarheid) van de accommodaties is voor het basisonderwijs voldoende. De verenigingen hebben als knelpunten de afmetingen van de zaal in Breedenbroek en de capaciteit van de berging in Etten aangegeven.

- Bij de accommodaties in Breedenbroek, Etten en Megchelen moeten diverse (duurzaamheids)maatregelen worden getroffen om de accommodaties toekomstbestendig en duurzaam te maken voor de komende 20 jaar.

6. Eigendom, beheer en exploitatie

6.1 Inventarisatie eigendom, beheer en exploitatie

Met betrekking tot de vier gymlocaties in Breedenbroek, Etten, Megchelen en Varsselder is bij notariële akte het volgende vastgelegd:

- Gymzaal Breedenbroek: de grond is door de gemeente aan stichting sportbelangen Breedenbroek verkocht (geen huur en/of pacht) en de stichting treedt op als eigenaar van het opstal en de grond.
- Gymzaal De Sprong (Etten): de grond is door de gemeente aan de stichting in erfpacht uitgegeven en de stichting is eigenaar van het opstal. De erfpacht is geëindigd in 2002, maar de stichting betaalt nog altijd pacht aan de gemeente (€ 632,70 in 2025).
- Gymzaal De Biel (Megchelen): de grond is door de gemeente aan de stichting in erfpacht uitgegeven en de stichting is eigenaar van het opstal. De erfpacht loopt nog tot 2034 en kan stilzwijgende worden verlengd met 5 jaar.
- Gymzaal Varsselder: de grond is eigendom van de gemeente. Stichting Gemeenschapshuis Varsselder-Veldhunten is eigenaar van het gebouw op basis van een gevestigd recht van opstal. Het opstalrecht loopt tot 21 december 2041.

De huidige situatie omtrent beheer en exploitatie van de vier gymlocaties in Breedenbroek, Etten, Megchelen, Varsselder laat zich als volgt omschrijven:

- Gymzaal Breedenbroek:
 - Stichting Sportbelangen Breedenbroek is beheerder/ exploitant van de gymzaal.
 - Het bestuur bestaat uit vijf leden. Verder wordt het werk verricht tegen een vrijwilligersvergoeding door een beheerder, twee schoonmakers en iemand voor technisch onderhoud, die daarvoor een vrijwilligersvergoeding ontvangen (geldt niet voor het bestuur).
- Gymzaal De Sprong:
 - Stichting Sportbelangen Etten is beheerder/ exploitant van de gymzaal.
 - Het bestuur bestaat uit vijf leden. Er is één vrijwilliger tegen een vergoeding actief, die fungeert als conciërge/ schoonmaker.
- Gymzaal De Biel:
 - Stichting Sportbelangen Megchelen is beheerder/ exploitant van de gymzaal.
 - Het bestuur bestaat uit vier leden. In 2015/2016 heeft verjonging van het bestuur plaatsgevonden. Daarvoor bestond het bestuur uit enkele 80-plussers. Er is een

beheerder actief voor een vrijwilligersvergoeding. Verder wordt samengewerkt met (vrijwilligers van) de voetbalvereniging, waar de stichting het complex mee deelt.

- Gymzaal Varsselder:
 - Stichting Gemeenschapshuis Varsselder-Veldhunten is beheerder/ exploitant van de accommodatie, bestaande uit een gymzaal, een ontmoetingsruimte/ keuken, een bestuurskamer en schietbanen.
 - Het bestuur bestaat uit zeven leden. Omdat de accommodatie een grotere functie heeft dan alleen gymzaal is een relatief grote groep vrijwilligers actief (circa 100), die tegen een vrijwilligersvergoeding werkzaamheden verricht voor het gehele Gemeenschapshuis.

De financiële positie van de vier stichtingen is in algemene zin positief te noemen. Er is doorgaans sprake van een positief exploitatiesaldo (de baten zijn hoger dan de lasten) en voor zover bekend beschikken de stichtingen in meer of mindere mate over een positief eigen vermogen en zijn voorzieningen aanwezig voor een deel van het toekomstig groot onderhoud.

Uitzondering op dit laatste is stichting Sportbelangen Etten. Bij deze stichting is geen reserve aanwezig voor groot onderhoud. De laatste investeringen zijn in 2021/2022 in samenspraak met de gemeente gedaan met als doel om De Sprong tot 2026 in gebruik te houden. Overweging destijds was dat dan een nieuw IKC in gebruik zou worden genomen met een nieuwe gymzaal.

6.2 Wensen beheer en exploitatie

In een constructief overleg met bestuurders van de vier stichtingen op 18 juli 2024 zijn ervaringen, wensen en behoeften opgetekend met betrekking tot het beheer en de exploitatie van de vier locaties, nu en in de toekomst. De meningen van de bestuurders van de vier stichtingen laten zich als volgt samenvatten:

- De samenwerking en afstemming met de gemeente laat te wensen over. De bestuurders van de vier stichtingen delen de opvatting dat afspraken niet altijd worden nagekomen, dat waardering voor de stichtingen en het vrijwilligerswerk vanuit de gemeente vaak beperkt is en dat geen structurele oplossingen worden geboden voor de accommodatieproblemen (onderhoud/ renovatie, verduurzaming, nieuwbouw) waar stichtingen vaak al jaren mee kampen. Voorbeeld is de hiervoor aangehaalde vervanging van gymzaal De Sprong door een nieuwe gymzaal als onderdeel van een IKC.

- Op dit moment kunnen de stichtingen voldoen aan hun verantwoordelijkheid om gebruikers (waaronder de scholen) te faciliteren in het gebruik van de gymzalen (gemeentelijke zorgplicht). Bestuursleden zien voor de toekomst niet zozeer een organisatorisch probleem als wel een accommodatieprobleem (kosten van onderhoud, renovatie, verduurzaming, dan wel nieuwbouw).
- Ondanks de (soms) beperkte bezetting is het belang van behoud van de vier gymlocaties voor de gebruikers evident. Zolang er basisscholen zijn in de dorpen zijn deze voorzieningen nodig. Naast het bewegingsonderwijs vervullen de gymzalen ook een functie op het gebied van sport en ontmoeting. Gymzalen (en andere maatschappelijke voorzieningen) leveren een onmisbare bijdrage aan de leefbaarheid van de dorpen, zo is de opvatting van de bestuursleden. Zij zien wel de ontwikkeling dat gebruik van gymzalen onder druk staat, bijvoorbeeld door sportverenigingen die leden verliezen.
- Als de gebouwen toekomstbestendig zijn (gemaakt worden) is er ook bij de stichtingen in beginsel voldoende draagvlak om de komende jaren op dezelfde voet door te gaan.
- Er is nauwelijks overleg/ samenwerking tussen de stichtingen. Bestuursleden zeggen hier ook weinig behoefte aan te hebben. Voor een overkoepelende stichting is geen draagvlak. De verwachting is dat dorpsbewoners alleen bereid zijn zich als vrijwilliger in te zetten voor het 'eigen' dorp. Daarom functioneren de huidige stichtingen ook naar behoren. Ontwikkeling zou wel kunnen zijn dat organisaties op dorpsniveau meer samen gaan werken (met als voorbeeld stichting Gemeenschapshuis Varsselder-Veldherten met 100 vrijwilligers op een bevolking van 800 inwoners).
- Draagvlak om beheer en exploitatie uit te besteden aan commerciële partijen als Optisport of Sportfondsen is er onder de stichtingen zeker niet. Dit gaat ten koste van de maatschappelijke functie (stijging tarieven) en maakt het alleen maar duurder (geen beroep meer op vrijwilligers).
- Tarieven zijn momenteel niet geharmoniseerd. Voor vergelijkbare ruimten (gymzalen) worden verschillende tarieven gehanteerd. Soms achten de bestuursleden dit gerechtvaardigd als sprake is van kwaliteitsverschil (wel of niet kunnen douchen), maar niet als er geen wezenlijke verschillen zijn in de gebruiksmogelijkheden.
- Ook beheer en exploitatie door een organisatie als stichting Essentius (onderwijs) heeft beperkingen op het gebied van de maatschappelijke functie. Primair belang ligt dan bij het huisvesten van het (bewegings)onderwijs, terwijl het gebruik en de waarde van de gymzalen (en verwante functies) veel breder is.
- Bestuursleden vragen zich wel af waarom binnen de gemeente sprake is van een zogenoemde 'status aparte'. Zou het niet logischer zijn als in de toekomst de gemeente

optreedt als eigenaar (verantwoordelijk voor onderhoud, instandhouding en verduurzaming) en de stichtingen zich kunnen concentreren op beheer en exploitatie?

- Een deel van de bestuursleden wil de mogelijkheid open houden om stichtingen als bouwheer op te laten treden als dit ten goede komt aan de financiële haalbaarheid van renovatie/verduurzaming of nieuwbouw (mogelijk lagere investeringskosten als aanbesteding, voorbereiding en begeleiding door stichtingen wordt verzorgd in plaats van door gemeente en haar professionele adviseurs).

6.3 Mogelijke beheervormen

Hoewel uit de vorige paragraaf blijkt dat nut/ noodzaak op korte termijn en draagvlak voor een alternatieve beheervorm voor de vier gymlocaties niet direct aanwezig is, is het voor het langere termijn perspectief zinvol om toch te kijken wat mogelijke beheervormen zijn.

Iedere gemeente is vrij in de wijze waarop het eigendom, het beheer, het onderhoud en de exploitatie van accommodaties als gymlocaties wordt geregeld. Op basis van landelijke inzichten en in algemene zin gelden de volgende aandachtspunten:

- Beheervormen en gymlocaties zijn nooit een doel op zich maar zijn middelen om maatschappelijke waarde te realiseren (denk aan: educatieve, sportieve, culturele en sociale ontwikkeling, ontmoeting en verbinding). Onafhankelijk van de beheervorm is het voor de gemeente van belang dat de maatschappelijke functie van de gymlocaties behouden blijft.
- Een passende beheervorm stimuleert en faciliteert een activiteitenaanbod dat aansluit bij de wensen van gebruikers (met name onderwijs en sport) en heeft oog voor en weet in te spelen op veranderende omstandigheden.
- Een passende beheervorm is stabiel en op continuïteit gericht en maakt het mogelijk dat accommodaties efficiënt worden beheerd en geëxploiteerd met een beperkte financiële bijdrage van de gemeente. Als dit bijdraagt aan de stabiliteit en continuïteit, dan kan samenwerking en/of schaalvergroting gewenst zijn.
- Als sprake is van een rol en/of bijdrage van de gemeente, dan worden overeengekomen en geleverde prestaties gemonitord. In geval van een financiële bijdrage/subsidie van de gemeente is sprake van transparante administratie en verantwoording van de kosten en baten van de gymlocaties.

In het vervolg van deze paragraaf worden de vier meest voorkomende beheervormen (landelijk) voor maatschappelijke voorzieningen als gymlocaties gekarakteriseerd:

1. Gemeentelijke beheer.

2. Uitbesteding aan een stichting (kan zijn een beheerstichting, zoals in de hiervoor beschreven gymlocaties, maar ook een onderwijsstichting).
3. Verzelfstandiging in de vorm van een overheidsbedrijf.
4. Uitbesteding aan een commerciële exploitant.

Gemeentelijk beheer

- In deze beheervorm zijn medewerkers in dienst van de gemeente. Verantwoordelijkheden en verantwoording verlopen conform de bureaucratische en politieke lijnen. De betreffende portefeuillehouder is bestuurlijk verantwoordelijk.
- Deze beheervorm geeft gemeenten maximale sturingsmogelijkheden. Maatschappelijke ontwikkelingen, al dan niet vertaald in nieuwe (politieke) prioriteiten, kunnen makkelijk vertaald worden in aanpassingen van het product- en activiteitsaanbod en van openstelling en tarieven.
- Ondanks de maximale sturingsmogelijkheden heeft deze beheervorm de afgelopen decennia aan populariteit ingeboet. Steeds minder gemeenten beschouwen beheer en exploitatie van dit soort accommodaties als een kerntaak. Vanuit een regierol wordt de uitvoering in steeds meer gemeenten op afstand geplaatst of uitbesteed (zie de varianten die later in deze paragraaf behandeld worden).

In deze beheervorm is de ruimte voor gemeentelijke sturing het grootst, maar ligt ook de volledige verantwoordelijkheid voor eigendom, beheer, exploitatie en onderhoud en de daarbij behorende risico's in handen van de gemeente. Hoewel schaalvoordelen (alles in één hand) zijn te behalen door al het vastgoed onder gemeentelijk beheer te plaatsen, geldt in de regel dat gemeentelijke organisaties minder zijn ingericht op een efficiënte, marktgerichte bedrijfsvoering.

Ook gelet op de landelijke ontwikkeling van een op de uitvoering terugtrekkende overheid ligt het niet voor de hand dat de gemeente Oude IJsselstreek de totale verantwoordelijkheid van de gymlocaties en andere binnensportaccommodaties ter hand neemt.

Stichting

- In de jaren '70 en '80 en '90 van de vorige eeuw zijn talloze stichtingen opgericht ten behoeve van het beheer en de exploitatie van maatschappelijk vastgoed. Ook de gemeente Oude IJsselstreek kent hiervan diverse voorbeelden (zie ook het overzicht in bijlage 1). De stichting wordt nog altijd beschouwd als een vorm waarin de mobilisatie

en betrokkenheid van het maatschappelijke veld goed tot z'n recht komt. De relatie tussen de gemeente en de stichting krijgt vorm door middel van overeenkomsten (recht van opstal, huur, gebruik, exploitatie, subsidie).

- Sinds de jaren '90 van de vorige eeuw is een kentering waarneembaar. Vooral voor kleinere stichtingen is het lastig om goede en voldoende, doorgaans vrijwillige bestuursleden te vinden c.q. de vervanging goed te regelen, hetgeen negatieve gevolgen kan hebben voor de kwaliteit en continuïteit. Ook in de uitvoering wordt het lastiger voldoende en gekwalificeerde vrijwilligers op de been te krijgen en te houden. Voor kleinere stichtingen is het vaak een (te) grote stap om te professionaliseren en als werkgever op te gaan treden. De verantwoordelijkheid van nieuwe, veelal multifunctionele accommodaties wordt steeds minder aan 'vrijwillige' bestuurders overgelaten.
- De afgelopen jaren lijkt er een zekere revival plaats te vinden ten faveure van stichtingen. Met name bij stichtingen met een omvangrijker takenpakket blijkt door professionalisering (in samenhang met schaalvergroting) kwaliteit en continuïteit makkelijker te waarborgen.

Mits sprake is van voldoende schaalgrootte, een gezonde financiële situatie en voor langere termijn een beroep gedaan kan worden op capabele bestuurders en voldoende, gekwalificeerde uitvoerende vrijwilligers, is de stichting een efficiënte vorm voor beheer en exploitatie van maatschappelijke voorzieningen als gymlocaties.

Schaalvergroting of in ieder geval samenwerking vergroot de toekomstbestendigheid van met name kleinschalige stichtingen die geheel of voor een groot deel rusten op de schouders van een beperkt aantal vrijwilligers. Deze beheervorm sluit aan bij de huidige situatie in de gemeente Oude IJsselstreek en kan een oplossing bieden voor kleine stichtingen waar de opvolging van bestuursleden en beschikbaarheid van vrijwilligers (en daarmee het toekomstperspectief) ter discussie staat. Voorwaarde is wel dat onder betrokken stichtingen hiervoor voldoende draagvlak aanwezig is.

Overheidsbedrijf

- In gemeenten waar een kerntakendiscussie niet uitmondt in uitbesteding aan het particulier initiatief (maatschappelijk of commercieel) op het gebied van eigendom, beheer, exploitatie en onderhoud van maatschappelijke voorzieningen, maar wel behoefte is aan een heldere, juridisch vormgegeven scheiding van beleid en uitvoering, is verzelfstandiging een goed alternatief.

- Binnensportaccommodaties, maar ook andere maatschappelijke voorzieningen, kunnen worden ondergebracht in een overheidsbedrijf met de gemeente als enig aandeelhouder. Als rechtsvorm wordt meestal voor een BV gekozen. De relatie tussen de gemeente en het overheidsbedrijf krijgt verder vorm door middel van een meerjarige dienstverlenings- en huurovereenkomst als de accommodaties eigendom zijn van de gemeente.
- De dienstverleningsovereenkomst, het toezien op de naleving ervan en het benoemen van leden van de Raad van Commissarissen zijn belangrijke sturingsmiddelen voor gemeenten met een overheidsbedrijf. Binnen de kaders van de dienstverleningsovereenkomst wordt het overheidsbedrijf geacht zelfstandig te kunnen handelen. Positieve financiële resultaten kunnen als dividend worden uitgekeerd aan de aandeelhouder (lees: de gemeente). Over tekorten zullen met die zelfde aandeelhouder aanvullende afspraken moeten worden gemaakt.

Er is bij deze beheervorm sprake van een juridische en organisatorische scheiding van beleid en uitvoering, waarbij de gemeentelijke organisatie ontlast/ ontzorgd wordt met betrekking tot beheer, exploitatie en onderhoud van de gymlocaties en eventueel overig gemeentelijk vastgoed. Als aandeelhouder en contractpartij behoudt de gemeente de mogelijkheid van vooral bestuurlijke sturing. Van belang is dat de portefeuillehouder en de gemeenteraad de ruimte geven aan het overheidsbedrijf binnen de strategische kaders en doelen van de dienstverleningsovereenkomst.

Steeds meer gemeenten kiezen voor de vorming van een sportbedrijf voor beheer en exploitatie van de gemeentelijke sportaccommodaties. Daarbij is wel van belang is dat voldoende volume aanwezig is. Een sportbedrijf wordt niet opgericht ten behoeve van enkele gymzalen. In Oude IJsselstreek is voldoende draagvlak aanwezig voor een sportbedrijf in geval van beheer en exploitatie van alle binnensportaccommodaties, eventueel aangevuld met de zwembaden. Op termijn zou ook nog ander maatschappelijk vastgoed in zo'n organisatie kunnen worden ondergebracht (denk bijvoorbeeld aan buitensportaccommodaties en dorpshuizen).

Commerciële exploitatie

- Met de teruglopende populariteit van de stichtingsvorm in de jaren '90 van de vorige eeuw is er de opkomst van de commerciële exploitanten van maatschappelijk vastgoed, met name op het gebied van (binnen)sportaccommodaties en multifunctionele

accommodaties met uitgebreide horecavoorzieningen. Het kunnen overlaten van alle taken en verantwoordelijkheden op het gebied van beheer en exploitatie met inbegrip van de daarmee verbonden risico's is voor veel gemeenten aanleiding om te kiezen voor marktwerking.

- Op het gebied van maatschappelijk vastgoed heeft een beperkt aantal commerciële partijen zich ontwikkeld tot landelijk opererende exploitanten, die op basis van gestandaardiseerde concepten en modellen risicodragend het beheer, de exploitatie en het onderhoud verzorgen. In de regel is beperkt sprake van lokaal ondernemerschap. De winst wordt voor een groot deel gehaald uit gecentraliseerde schaalvoordelen. Op het gebied van multifunctionele maatschappelijke accommodaties met een horecavoorziening zijn er in diverse voorbeelden van lokaal of regionaal georiënteerde (horeca-)ondernemers. Hier is wel sprake van lokaal ondernemerschap, maar is in tegenstelling tot landelijke opererende organisaties de stabiliteit en continuïteit moeilijker te waarborgen als gevolg van individuele afhankelijkheid.
- Een commerciële exploitant wordt in de regel geselecteerd op basis van een aanbestedingsprocedure. Met de financieel (prijs) of economisch (prijs en kwaliteit) meest voordelige partij worden een overeenkomsten gesloten, waarbij de exploitatierisico's in veel gevallen maar niet noodzakelijkerwijs voor rekening van de exploitant zijn. Beheer en exploitatie zijn gericht op het maken van winst binnen de door de gemeente vastgestelde kaders. Dit betekent dat contractueel goed moet worden vastgelegd welke voorwaarden de gemeente aan de exploitant stelt met betrekking tot de maatschappelijke functie.

Uitbesteding aan een commerciële marktpartij ontzorgt de gemeente, biedt diverse garanties, maar beperkt ook de mogelijkheden van gemeentelijke sturing. Verder bestaat altijd het risico van spanning tussen de maatschappelijke functie van binnensportaccommodaties en commerciële belangen. Door middel van een aanbesteding wordt concurrentie georganiseerd, wat (afhankelijk van de gunningscriteria) leidt tot een scherpe prijs (lees: beperkte financiële vergoeding) voor de gemeente. Lokaal gerealiseerde winsten worden als dividend uitgekeerd aan de aandeelhouders van de betreffende commerciële marktpartij en daarmee onttrokken aan het maatschappelijk kapitaal.

Voor 'losse' gymzalen is commerciële exploitatie minder interessant, omdat de hogere (professionele) kosten en winstmarges in de regel niet gecompenseerd worden door hogere opbrengsten. De ervaringen in Oude IJsselstreek met Optisport en Sportfondsen (exploitanten van de drie sporthallen) kunnen wel gebruikt worden om te bepalen of deze

beheervorm ook in de toekomst interessant blijft of dat op termijn andere beheervormen betere perspectieven bieden voor de sporthallen (eventueel aangevuld met andere accommodaties).

6.4 Bevindingen beheer en exploitatie

Om van een passende beheervorm voor de gymlocaties te kunnen spreken moet aan de volgende voorwaarden worden voldaan om te kunnen spreken van toekomstbestendig beheer (zie onderzoeksvragen 3a, 3b en 3c in paragraaf 2.2):

1. De zorgplicht van de gemeente rondom het gymnastiekonderwijs is geborgd (voldoen de faciliteiten in de toekomst?)
2. De meerwaarde van de gymlocaties voor de kleine kernen (en gebruik hiervan door het verenigingsleven) wordt zo maximaal mogelijk benut
3. Er is sprake van een sluitende exploitatie voor deze locaties en ruimte voor verduurzaming. De gemeente kent het uitgangspunt van sportclustering. Het is derhalve uitdrukkelijk niet de bedoeling om verenigingen van elders in de gymzalen te huisvesten ter verbetering van de exploitatie.

Zorgplicht

De verwachting is gerechtvaardigd dat de huidige stichtingen in staat zijn de zorgplicht van de gemeente rondom het gymnastiekonderwijs te borgen, mits sprake is van een gezond perspectief voor de accommodaties. Dit geldt zonder meer voor de stichtingen Sportbelangen Bredebroek en Megchelen en stichting Gemeenschapshuis Varsselder-Veldhunten, maar voorsnog in mindere mate voor stichting Sportbelangen Etten. Zoals hiervoor beschreven is er onder de bestuursleden geen draagvlak voor een alternatieve beheervorm, noch voor intensieve onderlinge samenwerking.

Meerwaarde

Voor de stichtingsbestuursleden is de meerwaarde van de gymlocaties evident. Niet alleen op het gebied van het huisvesten van het bewegingsonderwijs in de nabijheid van basisscholen, maar ook op het gebied van sport en ontmoeting. De gymlocaties zijn belangrijk voor de leefbaarheid in de dorpen. De inzet van vrijwilligers laat zien dat de functie, waarde en kwaliteit van de gymlocaties breed gedragen wordt.

Sluitende exploitatie

Zoals in de eerste paragraaf van dit hoofdstuk geconstateerd is momenteel sprake van sluitende exploitatiebegrotingen. De pijn zit in het niet over voldoende middelen beschikken om de panden te onderhouden, te renoveren en te verduurzamen, dan wel te investeren in nieuwbouw (eigenaarsverplichtingen). Dergelijke investeringen zullen voor het grootste gedeelte voor rekening van de gemeente moeten komen. Advies is om te overwegen het eigendom bij de gemeente te beleggen. Dit maakt het takenpakket en de financiële verantwoordelijkheid voor de stichtingen overzichtelijker en de rol van de gemeente uniformer (eigenaar van en regievoerder over maatschappelijk vastgoed).

6.5 Rol stichting Essentius

Op 14 november 2024 is met een vertegenwoordiging van stichting Essentius gesproken over hun belang bij de binnensportaccommodaties in Oude IJsselstreek. Dit belang is tweeledig:

- ❖ Essentius is eigenaar, beheerder en exploitant van gymzalen in Gendringen, Netterden en Ulf. Deze gymzalen zijn verbonden met schoolgebouwen van Essentius en hebben dan ook primair een functie voor het bewegingsonderwijs. Dit neemt niet weg dat ze ook gebruikt worden voor andere doeleinden (zie ook paragraaf 3.2). Daarbij wordt wel opgemerkt dat het gebruik en daarmee de inkomsten teruglopen, waardoor het lastiger wordt om een sluitende begroting te realiseren. Bij gebruik door huurders van de gymzalen is sprake van sleutelbeheer. Huurders moeten zichzelf toelaten en zelf afsluiten. Essentius is verantwoordelijk voor schoonmaak en facturatie aan deze huurders. De accommodaties zijn zo ingericht dat ze solitair zijn te gebruiken door huurders. Zij hebben geen toegang tot het schoolgebouw.
- ❖ Essentius is medegebruiker van de accommodaties in Breedenbroek, Etten, Megchelen en Varsselder. In die hoedanigheid hebben zij er ook alle belang bij dat deze accommodaties beschikbaar blijven voor het bewegingsonderwijs.

Het standpunt van Essentius over een eventuele bijdrage aan de accommodaties in Breedenbroek, Etten, Megchelen en Varsselder laat zich als volgt samenvatten:

- ❖ Eigendom en vastgoedbeheer van binnensportaccommodaties, die niet verbonden zijn aan scholen en niet primair een functie hebben voor het bewegingsonderwijs, behoren niet tot het takenpakket van Essentius. Het vervullen van een dergelijke rol bij de accommodaties in Breedenbroek, Etten, Megchelen en Varsselder ligt dan ook niet voor de hand.

- Essentius is wel bereid, waar nodig en gewenst, de vier betrokken stichtingen met raad en daad bij te staan om daarmee hun toekomstbestendigheid te vergroten. Daarvoor zullen contacten gelegd moeten worden die er nu niet zijn. Essentius sluit niet uit dat delen van het takenpakket van de stichtingen door hen verzorgd kunnen worden als dit een bijdrage levert aan de toekomstbestendigheid van de stichtingen en van de gymzalen. Dit vanuit de waarde die ze vervullen voor het bewegingsonderwijs, maar ook voor de lokale gemeenschappen.

7. Toekomstperspectief

Op basis van de uitkomsten van de analyses, berekende capaciteitsbehoefte, trends en ontwikkeling wordt in dit hoofdstuk het toekomstperspectief voor de binnensportaccommodaties in de gemeente Oude IJsselstreek geschetst.

7.1 Toekomstige behoefte en aanbod binnensportaccommodaties

In dit onderzoek is vanuit twee verschillende invalshoeken gekeken naar de toekomstige behoefte aan binnensportaccommodaties. De eerste invalshoek is de behoefte van het bewegingsonderwijs, de tweede invalshoek is de behoefte van de (sport)verenigingen.

7.1.1 Behoeft vanuit demografische ontwikkelingen

In hoofdstuk 4 zijn de ontwikkelingen in de vraag in de komende jaren weergegeven. Hierin wordt onderscheid gemaakt tussen de ontwikkeling van het aantal inwoners en de leerlingenprognoses.

De leerlingaantallen zijn met name van belang voor de behoefte aan binnensportaccommodaties voor het bewegingsonderwijs. Binnen gemeente Oude IJsselstreek is sprake van een daling en later stabilisering van het aantal leerlingen in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs en daarmee van de vraag naar uren voor bewegingsonderwijs. In de beschikbare sporthal en gymzalen is meer dan voldoende capaciteit om te voorzien in de wettelijke uren bewegingsonderwijs in de komende 15 jaar. Er is zelfs een ruime overcapaciteit.

De demografische ontwikkelingen zijn van belang voor alle soorten sportaccommodaties binnen de gemeente Oude IJsselstreek. Zoals aangegeven in hoofdstuk 4 daalt volgens het CBS het aantal inwoners in de gemeente met circa 4,38% tussen 2021 en 2035. Ook de opbouw van de bevolking verandert ten opzichte van de huidige situatie omdat er minder kinderen en jongeren tot 20 jaar zijn en het aandeel 65-plussers groeit. De demografische ontwikkelingen geven daarom aanleiding om in de toekomst een afname en later stabilisering in de behoefte aan binnensportaccommodaties te verwachten.

7.1.2 Wensen basisonderwijs vier kleine kernen

Vanuit het bewegingsonderwijs in de vier kleine kernen bestaat de wens voor meer variatie in de toestellen en inrichting van binnensportaccommodaties. De ambities van de scholen liggen vooral op het vlak van de inzet van vakleerkrachten, het geven van clinics en de

inzet van innovatieve beweegconcepten. Hierbij valt te denken aan een interactieve wand, een Beweegbox of een ASM gymzaal.

Vanuit het bewegingsonderwijs speelt niet alleen de beschikbare capaciteit een rol, maar ook de afstand van de school tot de gymlocatie. De vier basisscholen in de vier kleine kernen (Breedebroek, Etten, Megchelen en Varsselder) geven in de enquête aan dat zij het liefst zo dicht mogelijk bij de school gymmen. Vanuit de verordening voorzieningen huisvesting onderwijs 2015 van gemeente Oude IJsselstreek geldt voor deze scholen een afstandscriterium van 7,5 kilometer hemelsbreed. Voor alle vier is er een alternatieve accommodatie beschikbaar binnen dit afstandscriterium.

7.1.3 Ontwikkelingen en wensen sportverenigingen vier kleine kernen

Zoals aangegeven in hoofdstuk 5 kunnen de verenigingen in de vier kleine kernen alle gewenste trainingsuren afnemen. De meeste verenigingen verwachten hetzelfde sporttechnische niveau te handhaven. Dit betekent dat de toekomstige behoefte aan binnensportaccommodaties van de verenigingen gelijk zal blijven of zal afnemen als het aantal leden (en teams) daalt. Uit de enquête blijkt dat voor sommige sporten de zaalafmetingen van de bestaande accommodaties te klein zijn. Wel geven de meeste verenigingen aan dat zij het belangrijk vinden dat een binnensportvoorziening behouden blijft binnen de eigen kern.

7.2 Toekomstperspectief per accommodatie

In deze afsluitende paragraaf wordt per accommodatie bekeken wat de mogelijkheden zijn. Hierbij wordt gekeken naar de huidige en toekomstige behoefte vanuit het basisonderwijs en de verenigingen, de kwaliteit en capaciteit van de accommodaties, de mogelijkheden voor eigendom, beheer en exploitatie en actuele ontwikkelingen binnen de gemeente.

Per accommodatie zijn er op hoofdlijnen drie mogelijkheden:

1. De accommodatie renoveren en verduurzamen en de levensduur met minimaal 20 jaar verlengen.
2. De bestaande accommodatie vervangen door nieuwbouw. Dit kan op dezelfde locatie of op een andere locatie binnen de kern zijn.
3. De accommodatie sluiten en het bewegingsonderwijs en het gebruik door verenigingen verplaatsen naar een nabijgelegen accommodatie.

Bij deze mogelijkheden kunnen een aantal afwegingen gemaakt worden om te bepalen welke optie het beste past. Deze afwegingen zijn niet alleen van toepassing op de accommodatie in de vier kleine kernen, maar zijn in veel gevallen ook toepasbaar op alle binnensportaccommodaties binnen de gemeente.

Bij eigendom, beheer en exploitatie van de accommodaties spelen de volgende afwegingen een rol:

- Hoe worden beheer en exploitatie in de toekomst geregeld?
- Is de gemeente bereid om het eigendom van de binnensportaccommodaties (in de kleine kernen) over te nemen om zo het takenpakket en de financiële verantwoordelijkheid voor de beheerstichtingen overzichtelijker en de rol van de gemeente uniformer te maken?

Bij renovatie en verduurzaming van een accommodatie spelen de volgende afwegingen een rol:

- Hoe zwaar wegen de maatschappelijke voordelen van een binnensportaccommodatie binnen de kern?
- Wegen de kosten van renovatie en verduurzaming op tegen de kosten van eventuele nieuwbouw?

Bij nieuwbouw van een accommodatie spelen de volgende afwegingen een rol:

- Op welke locatie komt de nieuwbouw?
 - Bij nieuwbouw op dezelfde locatie moet rekening worden gehouden met aanvullende kosten voor sloop en eventuele tijdelijke huisvesting.
 - Bij nieuwbouw op een andere locatie moet rekening worden gehouden met eventuele aanvullende kosten voor verwerving van het perceel, onderzoeken, verguningsprocedures, enzovoorts.
- Is er tijdelijke huisvesting nodig?
 - Voor het (basis)onderwijs?
 - Voor de (sport)verenigingen?
 - Wat zijn de kosten hiervan?
- Aan welke richtlijnen moet de nieuwe accommodatie voldoen (VNG, KVLO of NOC*NSF)?
- Kan de nieuwe accommodatie mogelijk gecombineerd worden met een andere maatschappelijke voorziening (dorpshuis, school, bibliotheek, et cetera)?

Bij sluiting van de accommodatie spelen de volgende afwegingen een rol:

- Is de alternatieve accommodatie binnen onderwijstijden beschikbaar voor het (basis)onderwijs?
- Is de school in staat om het verplaatsen van leerlingen van en naar de gymzaal te regelen?
- Is er leerlingenvervoer van en naar de alternatieve gymlocatie nodig?
- Wat zijn de kosten van leerlingenvervoer over een periode van 20 tot 40 jaar?
- Wegen de kosten van leerlingenvervoer op tegen de kosten van renovatie/verduurzaming (20 jaar) of nieuwbouw (40 jaar)?
- Zijn verenigingen in staat en bereid om van een andere binnensportaccommodatie gebruik te maken?
- Betekent sluiting van de gymzaal het einde van verenigingen die specifiek gebonden zijn aan de kern?
- Wat zijn de effecten op de leefbaarheid in de kern als deze accommodatie verdwijnt?

Per kern worden de voor- en nadelen van elke mogelijkheid benoemd.

7.2.1 Breedenbroek

Renovatie en verduurzaming

Uit de ConditieScan blijkt dat de gymzaal in een matige conditie verkeert. Ook moeten er verscheidene duurzaamheidsmaatregelen worden genomen om het gebouw te laten voldoen aan de geldende wet- en regelgeving. De geraamde globale stichtingskosten hiervan zijn circa € 515.000,- exclusief BTW en indexering. Deze kosten kunnen gezien worden als een eerste indicatie en moeten nog verder verfijnd worden.

Nieuwbouw

Wanneer het maatschappelijk belang de doorslag geeft en de kosten van renovatie en verduurzaming hoger zijn dan nieuwbouw, dan ligt nieuwbouw binnen de kern voor de hand. De globale stichtingskosten van een nieuwe gymzaal van 14 x 22 x 5,5 meter bedragen € 2 tot € 2,5 miljoen exclusief BTW en indexering. De lasten van een dergelijke investering (af te schrijven in 40 jaar) zullen hoger zijn dan een investering van circa € 500.000,- die in 20 jaar moet worden afgeschreven.

Nieuwbouw heeft wel als voordeel dat een nieuwe gymzaal kan voldoen aan de nieuwste richtlijnen voor afmetingen waarmee de functionaliteit wordt verbeterd. Wanneer nieuwbouw op dezelfde locatie zou plaatsvinden, dan moet ook rekening worden gehouden met aanvullende kosten voor sloop en eventuele tijdelijke huisvesting.

Sluiten

Tenslotte kan worden overwogen om de accommodatie te sluiten. In Breedenbroek maakt basisschool Borckeshof gebruik van de gymzaal voor het bewegingsonderwijs. Op basis van de VNG-norm heeft deze school nu en in de toekomst behoefte aan 3 klokuren bewegingsonderwijs per week. Dit is 0,1 zaaldeel. Een mogelijk alternatieve accommodatie voor het bewegingsonderwijs is sporthal Eurohal in Dinxperlo. Deze ligt op 2,9 kilometer afstand en valt daarmee binnen het afstandscriterium van 7,5 kilometer. Of deze accommodatie ook beschikbaar is tijdens onderwijsuren, moet verder onderzocht worden.

Ook voor de binnensportverenigingen zou sporthal Eurohal mogelijk geschikt kunnen zijn. Voor verenigingen geldt er geen afstandscriterium. De verenigingen van Breedenbroek kunnen dus ook gebruik maken van één van de andere binnensportaccommodaties binnen de gemeente.

Eigendom, beheer en exploitatie

Zoals in hoofdstuk 6 beschreven, is aannemelijk dat een duidelijk en positief toekomstperspectief voor de gymzaal in Breedenbroek (renovatie en verduurzaming of nieuwbouw) voor stichting Sportbelangen Breedenbroek de basis is om haar verantwoordelijkheden op het gebied van beheer en exploitatie voor te zetten. De investeringen die hiermee gemoeid zijn, vormen naar onze mening een logisch moment om het eigendom van de accommodatie te verleggen naar de gemeente, waarmee de gemeente meer regie krijgt en de stichting ontlast wordt op het gebied van eigendomsverantwoordelijkheden.

Dit perspectief geldt niet alleen voor de gymzaal in Breedenbroek, maar zoals beschreven in hoofdstuk 6 naar verwachting ook voor de gymzalen in Etten, Megchelen en Varsselder.

7.2.2 Etten

Renovatie en verduurzaming

Uit de ConditieScan blijkt dat de accommodatie in een matige conditie verkeert. Ook moeten er verscheidene duurzaamheidsmaatregelen worden genomen om het gebouw te laten voldoen aan de geldende wet- en regelgeving. De geraamde globale stichtingskosten hiervan zijn circa € 760.000,- exclusief BTW en indexering. Deze kosten kunnen gezien worden als een eerste indicatie en moeten nog verder verfijnd worden.

Nieuwbouw

De omvang van deze kostenraming betekent dat de jaarlasten van renovatie en verduurzaming meer in de buurt komen van de lasten van nieuwbouw. Wanneer het maatschappelijk belang de doorslag geeft en de jaarlasten van renovatie en verduurzaming meer vergelijkbaar zijn met die van nieuwbouw, dan ligt nieuwbouw binnen de kern voor de hand. In Etten is de gemeente de mogelijkheden voor een nieuw IKC (Integraal Kind Centrum) aan het onderzoeken. Mogelijk kan de gemeente alsnog overwegen om dit IKC te voorzien van een nieuwe gymzaal die zowel door het onderwijs als door verenigingen gebruikt zou kunnen worden. Dit is doorgaans financieel voordeliger dan een losse school en een losse binnensportaccommodatie bouwen.

Met betrekking tot beheer en exploitatie gelden in beginsel dezelfde overwegingen als in Breedenbroek. Wel is tijdens de gesprekken gebleken dat de stichting Sportbelangen Etten de meeste twijfels heeft bij haar voortbestaan. Nieuwbouw in combinatie met een IKC zou stichting Essentius tot een logische partner maken voor beheer en exploitatie van de gymzaal.

Sluiten

Tenslotte kan worden overwogen om de accommodatie te sluiten. In Etten maakt basisschool De Klimpaal gebruik van de gymzaal voor het bewegingsonderwijs. Op basis van de VNG-norm heeft deze school nu behoefte aan 6 klokuren per week bewegingsonderwijs en in de toekomst aan 4,5 klokuren. Dit is 0,2 zaaldeel. Een mogelijk alternatieve accommodatie voor het bewegingsonderwijs is Kulturhus De Rietborgh in Terborg. Deze ligt op 1,9 kilometer afstand en valt daarmee binnen het afstandscriterium van 7,5 kilometer. Of deze accommodatie ook beschikbaar is tijdens schooltijden, moet verder onderzocht worden.

Ook voor de binnensportverenigingen zou deze accommodatie mogelijk geschikt kunnen zijn. Voor verenigingen geldt er geen afstandscriterium. De verenigingen van Etten zouden dus ook gebruikt kunnen maken van één van de andere binnensportaccommodaties binnen de gemeente.

7.2.3 Megchelen

Renovatie en verduurzaming

Uit de ConditieScan blijkt dat de accommodatie in een slechte conditie verkeert. Ook moeten er verscheidene duurzaamheidsmaatregelen worden genomen om het gebouw te laten voldoen aan de geldende wet- en regelgeving. De geraamde globale stichtingskosten hiervan zijn circa € 545.000,- exclusief BTW en indexering. Deze kosten kunnen gezien worden als een eerste indicatie en moeten nog verder verfijnd worden.

Nieuwbouw

Wanneer het maatschappelijk belang de doorslag geeft en de kosten van renovatie en verduurzaming hoger zijn dan nieuwbouw, dan ligt nieuwbouw binnen de kern voor de hand. Dit heeft als voordeel dat een nieuwe gymzaal kan voldoen aan de nieuwste richtlijnen voor afmetingen waarmee de functionaliteit kan worden verbeterd. Wanneer deze nieuwbouw op dezelfde locatie zou plaatsvinden, dan moet er ook rekening worden gehouden met aanvullende kosten voor sloop en eventuele tijdelijke huisvesting.

Voor beheer en exploitatie van de gymzaal in Megchelen gelden dezelfde overwegingen als in Breedenbroek.

Sluiten

Tenslotte kan worden overwogen om de accommodatie te sluiten. In Megchelen maakt basisschool St. Martinus gebruik van de gymzaal voor het bewegingsonderwijs. Op basis van de VNG-norm heeft deze school nu en in de toekomst behoefte aan 3 klokuren bewegingsonderwijs per week. Dit is 0,1 zaaldeel. Een mogelijk alternatieve accommodatie voor het bewegingsonderwijs is gymzaal Prinsenhof in Gendringen. Deze ligt op 4,4 kilometer afstand en valt daarmee binnen het afstandscriterium van 7,5 kilometer. Of deze accommodatie ook beschikbaar is tijdens schooltijden, moet verder onderzocht worden. Gezien de afstand is hier waarschijnlijk leerlingenvervoer van en naar de gymzaal nodig.

Ook voor de binnensportverenigingen zou deze accommodatie mogelijk geschikt kunnen zijn. Voor verenigingen geldt er geen afstandscriterium. De verenigingen van Megchelen zouden dus ook gebruikt kunnen maken van één van de andere binnensportaccommodaties binnen de gemeente.

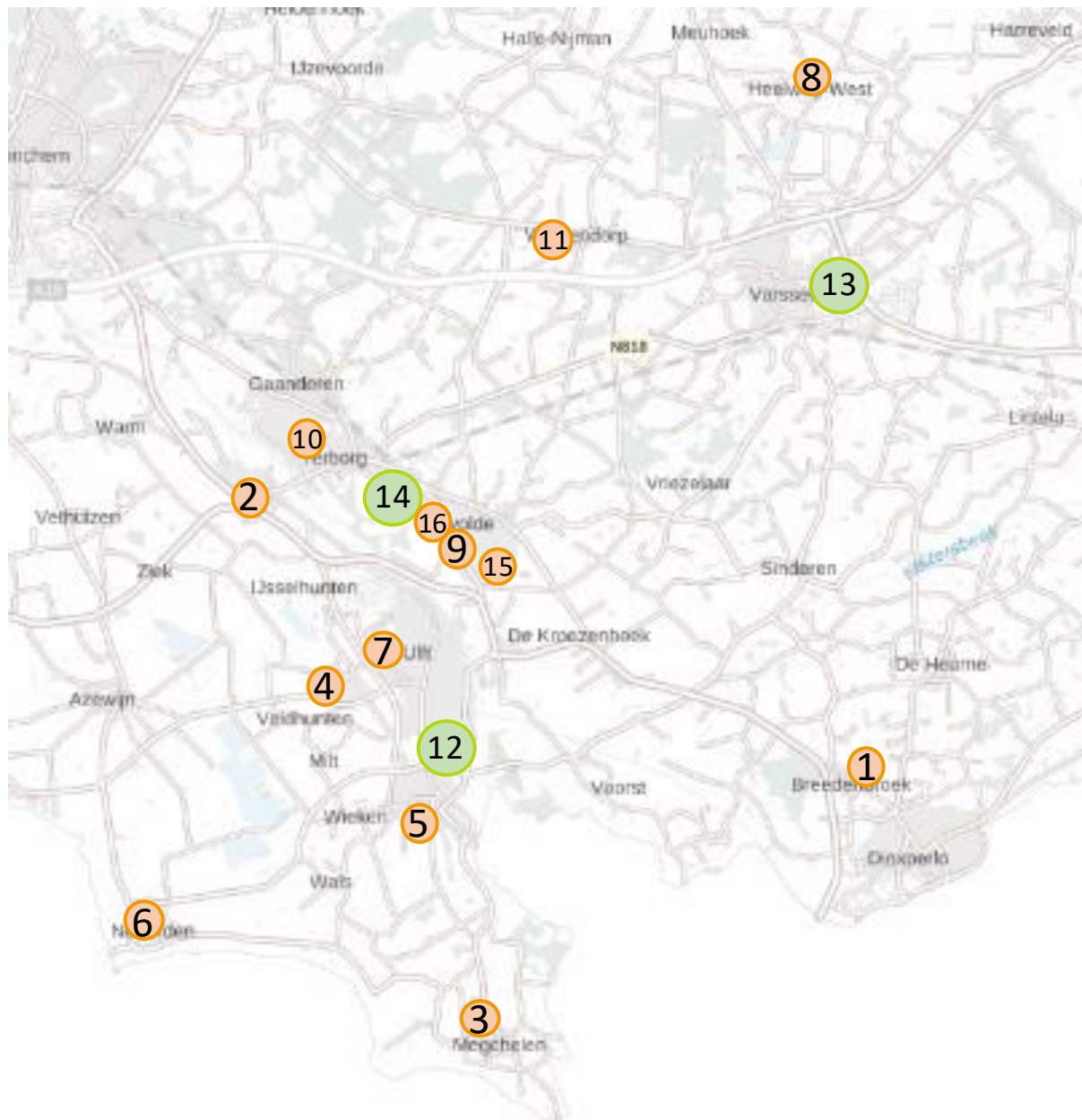
7.2.4 Varsselder

In Varsselder is geen Energiescan of ConditieScan uitgevoerd. Deze accommodatie is in 1970 gebouwd en in 2012 grondig gerenoveerd en vernieuwd. Op basis van het renovatiejaar kan men verwachten dat deze accommodatie buiten het reguliere onderhoud nog geen grootschalige renovatie nodig heeft. Met een levensduurverlenging van 20 tot 25 jaar na de renovatie ligt het voor de hand om deze accommodatie te behouden. Sluiten zou immers kapitaalvernietiging betekenen. Ook nieuwbouw ligt in dit geval niet voor de hand aangezien dit financieel onvoordeliger is dan het in stand houden van de bestaande accommodatie. De toekomstbestendigheid van de gymzaal en de stichting die verantwoordelijk is voor eigendom, beheer en exploitatie staat niet ter discussie.

Bijlage 1 Binnensportaccommodaties

Nr.	Accommodatie	Kern	Type zaal	Aantal zaal- delen	Afmeting	Vloer- opp.	Hoogte	VNG	KVLO	NOC*NSF	Bouw- jaar	Eigenaar	Beheerder/ exploitant
						m²							
1	Gymzaal Breedenbroek	Breedenbroek	gymzaal	1	22 x 12	264	5,5	Ja	Nee	Nee	1975	Stichting Sportbelangen Breedenbroek	Stichting Sportbelangen Breedenbroek
2	Gymzaal De Sprong	Etten	gymzaal	1	21 x 12	252	5,5	Ja	Nee	Nee	1973	Stichting Sportbelangen Etten	Stichting Sportbelangen Etten
3	Gymzaal De Biel	Megchelen	gymzaal	1	18,4 x 20,65	380	5,5	Nee	Nee	Nee	1968	Stichting Sportbelangen Megchelen	Stichting Sportbelangen Megchelen
4	Gymzaal Varsselder	Varsselder	gymzaal	1	22 x 12	264	5,5	Ja	Nee	Nee	1970/ 2012	Stichting Gemeenschaps- huis Varsselder Veldhun- ten	Stichting Gemeenschaps- huis Varsselder Veldhun- ten
5	Gymzaal Prinsenhof	Gendringen	gymzaal	1	22 x 13	286	5,5	Ja	Nee	Nee	2000	Stichting Essentius	Stichting Essentius
6	Gymzaal St. Walburgis	Netterden	gymzaal	1	14 x 8	112	4,5	Nee	Nee	Nee	1921	Stichting Essentius	Stichting Essentius
7	Gymzaal Oersprong	Uift	gymzaal	1	22 x 14	308	5,5	Ja	Ja	Nee	2017	Stichting Essentius	Stichting Essentius
8	Gymzaal Heelweg	Heelweg	gymzaal	1	7,25 x 12	87	4,7	Nee	Nee	Nee	1923	Stichting Accent Scholen- groep	Stichting Accent Scho- lengroep
9	Gymzaal Plakkenberg	Silvolde	gymzaal	1	21 x 12	252	3,7	Ja	Nee	Nee	1980	Stichting Paraatscholen	Stichting Paraatscholen
10	Kultuurhus De Rietborgh	Terborg	gymzaal	1	22 x 13	286	5,5	Ja	Nee	Nee	2011	Woningcorporatie Wonion	Rietborgh Beheer en Ge- meente Oude IJsselstreek
11	Gymzaal Steuterweg (De Schoolweide)	Westendorp	gymzaal	1	21 x 12	252	5,5	Ja	Nee	Nee	1978	Gemeente Oude IJssel- streek	Gemeente Oude IJssel- streek
12	Sporthal IJsselweide	Uift	sporthal	3	65 x 26	1.690	7	Ja	Ja	Ja	2004	Gemeente Oude IJssel- streek	Optisport
13	Sporthal Van Pallandt	Varsseveld	sporthal	4	80 x 28	2.240	7	Ja	Ja	Ja	1998	Optisport	Optisport
14	Sporthal Paasberg	Terborg	sporthal	3	47 x 26	1.222	7	Ja	Ja	Ja	2004	Gemeente Oude IJssel- streek	Sportfondsen
15	Gymzaal Lichtenberg	Silvolde	gymzaal	1	22 x 14	308	8	Ja	Ja	Nee	2010	Woningcorporatie Wonion	Gemeente Oude IJssel- streek
16	Gymzaal Al- mende Isala	Silvolde	gymzaal	2	24 x 21	504	7	Ja	Nee	Nee	1995	Achterhoek VO	Almende Isala

Bijlage 2 Locaties binnensportaccommodaties

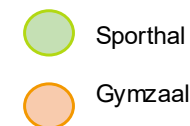

Legenda

sportaccommodaties

1. Gymzaal Breedenbroek
2. Gymzaal De Sprong
3. Gymzaal De Biel
4. Gymzaal Varsse
5. Gymzaal Prinsenhof
6. Gymzaal St. Walburgis
7. Gymzaal Oersprong
8. Gymzaal Heelweg
9. Gymzaal Plakkenberg
10. Kulturhus De Rietborgh

11. Gymzaal Steuterweg (Schoolweg)
12. Sporthal IJsselweg
13. Sporthal Van Pallandt
14. Sporthal Paasberg
15. Gymzaal Lichtenberg
16. Gymzaal Almende Isala

Bijlage 3 Gebruikers per accommodatie in de vier kleine kernen

Accommodatie	Gebruikers	Vereniging
Gymzaal Breedenbroek	Damesgym	Nee
	Brevo (volleybal)	Ja
	Hans Arieze Tai-Chi groep	Nee
	Zaalvoetbal	Nee
	Dekkers badmintongroep	Nee
	Klompenhouwer volleybalgroep	Nee
	Ajax-B	Ja
	Gym- dansgroep	Nee
De Sprong Etten	Gymvereniging Unitas	Ja
	Tori-Ryu	Ja
	Boogschieten Eigen Stijl	Ja
	Badminton Club van Vijf	Ja
	Volleybal Revolver	Ja
	Badminton Maandagavondgroep	Nee
	Damesgym Beter Bewegen	Nee
	Schutterij de Eendracht	Ja
De Biel Megchelen	Schietvereniging ULTO	Ja
	Voetbalvereniging SVGG	Ja
	M-Dance	Ja
	Tennis	Ja
	Volleybalvereniging	Ja
	Gymvereniging	Ja
Gymzaal Varsselder	Maandagavond volleybal	Nee
	Revolve	Ja
	Zaalvoetbalgroep Biemans	Nee
	Zaalvoetbalgroep Kuipers	Nee
	MBVO Gym	Nee
	Dansgarde Iseldonk	Ja
	Kleutersport	Nee

**beleidsontwikkeling &
marketing**

**beheer &
exploitatie**

**huisvesting &
programmamanagement**

**aanbesteden &
projectmanagement**